

**Analiza Preliminară a Impactului de Reglementare
la proiectul de Lege privind acțiunile climatice**

Titlul analizei impactului	Analiza Preliminară a Impactului de Reglementare (AIR) la proiectul de Lege privind acțiunile climatice.
Data:	29 noiembrie 2023
Autoritatea administrației publice autor:	Ministerul Mediului
Subdiviziunea:	Secția politici în domeniul schimbării climei
Persoana responsabilă și informația de contact:	Galina NOROCEA, Secția politici în domeniul schimbării climei. galina.norocea@mediu.gov.md; tel.: 022 204-581

Componentele analizei impactului de reglementare

1. Definirea problemei

a) Determinați clar și concis problema și/sau problemele care urmează să fie soluționate

Gaze cu efect de seră (în continuare - GES) sunt considerate componente naturale ale aerului, prezența lor în atmosferă este puternic afectată de activitățile antropice. Sporirea concentrației GES în atmosferă (cauzată de emisii de origine antropică) duce la consolidarea efectului de seră, conducând astfel la încălzirea suplimentară a atmosferei. Concentrația GES în atmosferă este determinată de diferența dintre emisiile și sechestrările de GES. A fost stabilit cu certitudine că concentrațiile atmosferice ale GES s-au sporit semnificativ în comparație cu perioada preindustrială. Astfel, din 1750 până la finele anului 2021, concentrația de CO₂ a sporit cu circa 148.4%, concentrația de CH₄ – cu 264.2%, iar concentrația de N₂O cu circa 123.9%. (*Raportul Național de Inventariere 1990-2020, p.33*)

În ultimii 130 de ani, în Republica Moldova temperatura medie anuală a crescut cu peste 1,2 °C. Drept urmare, seceta, inundațiile de proporții, valurile de căldură, ploile torențiale și alte fenomene climatice extreme au devenit tot mai frecvente, având un impact dezastruos asupra economiei și societății.

Problema principală soluționată prin proiectul Legii privind acțiunile climatice reprezintă implementarea acțiunilor și măsurilor de stabilizare a concentrațiilor de GES în atmosferă la un nivel care să împiedice orice perturbare antropică periculoasă a sistemului climatic pentru a proteja sănătatea și bunăstarea umană împotriva riscurilor legate de climă, a conserva biodiversitatea și a consolida serviciile ecosistemice.

Conform Raportului de Dezvoltare Umană pentru 2019, Republica Moldova este considerată una dintre cele mai dezavantajate țări din Europa de Sud-Est, cu un înalt grad de vulnerabilitate la schimbările climatice și este afectată periodic de un număr mare de evenimente climatice extreme, precum secetele, ploi torențiale, grindină, înghețuri, viscoale puternice și inundațiile. Autorii raportului susțin, că costurile socioeconomice ale schimbării climei asociate cu calamitățile naturale, precum secetele și inundațiile, sunt semnificative. Însă, ca rezultat al schimbării climei, se anticipă că intensitatea și frecvența acestora vor spori.

Proiectul propus spre aprobare pune în aplicare angajamentele asumate de Republica Moldova în temeiul Acordului de la Paris privind schimbările climatice (în continuare - Acordului Climatic de la Paris), ratificat de Republica Moldova prin Legea nr. 78 din 04.05.2017, adoptat în temeiul Convenției-cadru a Organizației Națiunilor Unite cu privire la schimbarea climei (în continuare - CONUSC), ratificată

prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 404-XIII din 16.03.1995. și din obligații ce reiese din statutul de Parte Contractantă a Tratatului Comunității Energetice (ENC) (Legea nr.117-XVIII din 23.12.2009).

Acordul Climatic de la Paris (2015) înlocuiește Protocolul de la Kyoto (1997) și stabilește obiective mai ambițioase la nivel mondial în ceea ce privește combaterea schimbărilor climatice: menținerea creșterii temperaturii medii globale sub 2°C peste nivelul preindustrial și asigurarea efortului privind limitarea creșterii temperaturii până la 1.5°C peste nivelul preindustrial.

În eforturile sale de a atinge obiectivele asociate cu limitarea creșterii temperaturii medii globale, după cum este stabilită în Acordul Climatic de la Paris, Republica Moldova va promova mecanisme de atenuare și adaptare la schimbările climatice, care vor asigura o dezvoltare durabilă la nivel național, având la bază o evaluare a constrângerilor dezvoltării cu emisii reduse de carbon, după cum au fost enunțate în luna martie 2020 în Contribuția Națională Determinată (CND) actualizată a Republicii Moldova, prezentată Secretariatului Convenției-cadru a Organizației Națiunilor Unite în temeiul art. 4, alin. (9) al Acordului Climatic de la Paris. RM și-a sporit ambiția de reducere necondiționată a emisiilor de gaze cu efect de seră (GES), până la 70% comparativ cu anul de referință 1990 către anul 2030, în comparație cu 64-67%, cum era prevăzut în prima versiune a CND (2015) la Acordul Climatic de la Paris. În cazul în care țara va avea acces la tehnologii și resurse financiare la costuri reduse, diminuarea emisiilor ar putea crește către 2030 până la 88% față de anul de referință 1990.

Proiectul legii privind acțiunile climatice urmează să contribuie la soluționarea următoarelor probleme:

- *reducerea impactului negativ asupra mediului înconjurător, biodiversității și sănătății oamenilor împotriva riscurilor legate de schimbările climatice;*
- *reducerea necondiționată a emisiilor de gaze cu efect de seră (GES), până la 70% comparativ cu anul de referință 1990 către anul 2030, la 88% în mod condiționat;*
- *reducerea impactului negativ asupra dezvoltării durabile a economiei țării prin micșorarea costurilor socioeconomice ale schimbării climei asociate cu calamitățile naturale;*
- *reducerea emisiilor de GES din sectorul „Industria energetică”, ce reprezintă cea mai mare pondere în structura emisiilor totale (67.5% din total);*
- *reducerea vulnerabilității la fenomenele climaterice extreme, precum secetele, ploi torențiale, grindină, înghețuri, viscoale puternice;*
- *reducerea costurilor neplanificate pentru remedierea consecințelor negative provocate de fenomenele climaterice extreme și neprevizibile;*
- *reducerea pierderilor economice prin optimizarea cheltuielilor de adaptare la efectele negative ale schimbărilor climatice.*

Adoptarea proiectului Legii privind acțiunile climatice este condiționată de necesitatea atingerii Obiectivului de Dezvoltare Durabilă (ODD) nr. 13 din Agenda Globală 2030, naționalizat în Strategia Națională de Dezvoltare "Moldova Europeană 2030". ODD nr. 13 prevede acțiuni de atenuare și adaptare la schimbările climatice și este fundamental pentru realizarea tuturor celor 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă.

b) Descrieți problema, persoanele/entitățile afectate și cele care contribuie la apariția problemei, cu justificarea necesității schimbării situației curente și viitoare, în baza dovezilor și datelor colectate și examinate

În conformitate cu cel de al 6-lea Raport de evaluare al Comisiei Interguvernamentale pentru Schimbările Climatice (IPCC, 2021), fiecare din ultimele patru decenii a fost succesiv mai cald decât deceniu de după anul 1850.

Temperatura globală a suprafeței solului în primele două decenii ale secolului XXI (2001-2020) a fost cu 0.99°C (între 0.84 și 1.10) mai mare decât în perioada 1850-1900. Concomitent, temperatura globală a suprafeței solului a fost cu 1.09°C (între 0.95 și 1.20) mai mare în 2011-2020 decât în perioada 1850-1900. (*Raportul Național de Inventariere 1990-2020, p.31*)

În perioada 1901-2018, nivelul mediu global al mărilor a crescut cu 20 cm (între 15 și 25). Influența umană este foarte probabil principalul motor al retragerii globale a ghețarilor începând cu anii 1990 și a reducerii suprafeței de gheață a Oceanului Arctic între 1979-1988 și 2010-2019 (cu aproximativ 40% în luna septembrie și cu aproximativ 10% în luna martie). În perioada 2011-2020, suprafața medie anuală de gheață arctică a atins cel mai scăzut nivel din 1850 încoace. Pe durata anotimpului de vară, zona de gheață arctică a fost mai mică decât oricând în ultimii 1000 de ani. Fenomenul global de retragere sincronă a ghețarilor observat începând cu anii 1950 este fără precedent în ultimii 2000 de ani. (*Raportul Național de Inventariere 1990-2020, p.31*)

Valurile de căldură (fenomenele extreme calde) au devenit mai frecvente și mai intense în majoritatea regiunilor terestre începând cu anii 1950, în timp ce valurile de frig (fenomenele extreme reci) au devenit mai puțin frecvente și mai puțin severe. Concomitent, și valurile de căldură marine și-au dublat frecvența începând cu anii 1980. De asemenea, frecvența și intensitatea evenimentelor cu precipitații abundente au crescut începând cu anii 1950 în majoritatea zonelor. (*Raportul Național de Inventariere 1990-2020, p.31*)

În conformitate cu cel de-al 6-lea Raport de evaluare al Comisiei Interguvernamentale pentru Schimbările Climatice (IPCC, 2021), se anticipează că temperatura globală la suprafața solului va continua să crească până cel puțin la jumătatea secolului XXI în toate scenariile de dezvoltare socioeconomică partajate (engl.: SSP – Shared Socioeconomic Pathway Scenarios) luate în considerație. Nivelul de încălzire globală cu 1.5- 2.0°C va fi depășit în cursul secolului XXI, cu excepția cazului în care în următoarele decenii vor avea loc reduceri profunde ale emisiilor de CO₂ și ale altor gaze cu efect de seră. Comparativ cu perioada 1850-1900, temperatura medie globală la suprafața solului în perioada 2081-2100, cel mai probabil, va fi mai mare cu 1.0°C – 1.8°C în cazul scenariului cu emisii foarte scăzute de GES, cu 2.1°C – 3.5°C mai mare în cazul scenariului cu emisii intermediare de GES și cu 3.3°C – 5.7°C mai mare în cazul scenariului cu emisii ridicate de GES. Ultima dată când temperatura globală a suprafeței solului a fost menținută la un nivel cu 2.5°C mai mare decât nivelul înregistrat în perioada 1850-1900 a fost acum 3 milioane de ani. (*Raportul Național de Inventariere 1990-2020, p.32*)

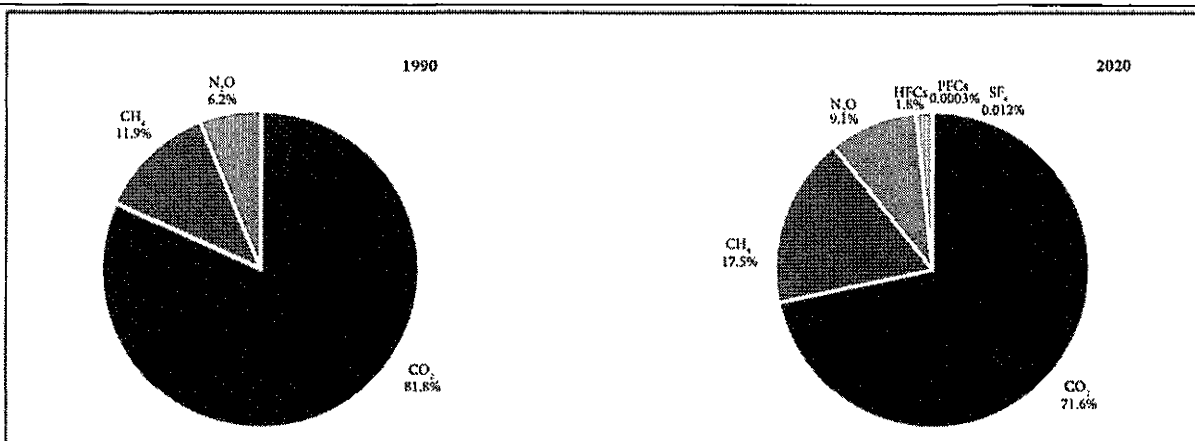
Este foarte probabil ca precipitațiile abundente să se intensifice și să devină mai frecvente în majoritatea regiunilor terestre. La scară globală, se estimează că evenimentele zilnice extreme cu precipitații se vor intensifica cu aproximativ 7% pentru fiecare 1°C de încălzire globală. De asemenea, este anticipată o creștere a ponderii ciclunilor tropicali de intensitate maximă (categoria 4-5) odată cu intensificarea încălzirii globale. (*Raportul Național de Inventariere 1990-2020, p.32*)

Conform unor pronosticuri, încălzirea globală va amplifica și mai mult dezghețarea permafrostului și pierderea stratului de zăpadă sezonier, a gheții terestre, dar și a gheții marine arctice. Către anii 2050, Arctica practic va fi fără gheață în luna septembrie. Ciclul global al apei va continua să se intensifice pe măsură ce temperaturile globale vor crește, precipitațiile și debitele de apă de suprafață, așa cum se anticipează, ar putea deveni mai variabile în majoritatea regiunilor terestre pe durata anotimpurilor și de la an la an. (*Raportul Național de Inventariere 1990-2020, p.32*)

În anul 2020, la nivel global, cantitatea emisiilor anuale de bioxid de carbon provenite din arderea combustibililor fosili a fost de circa 31.5 Giga tone (Gt).

Cele mai importante surse ale emisiilor de bioxid de carbon sunt considerate arderea combustibililor fosili, defrișările și procesele industriale (spre exemplu, producerea cimentului). Durata de viață a bioxidului de carbon în atmosferă variază între 50 și 200 de ani. Acesta poate fi sechestrat din atmosferă printr-un complex de mecanisme naturale de stocare. De asemenea, se estimează că circa 40% din bioxidul de carbon emis poate fi absorbit de către oceane. Fotosinteza, la vegetația și planctonul din mare, reprezintă un mecanism important de sechestrare a emisiilor de CO₂, deși este unul de tranziție, întrucât după pieirea unei plante bioxidul de carbon este emis din nou în atmosferă.

Bioxidul de carbon contribuie cel mai mult la emisiile totale de gaze cu efect de seră direct în Republica Moldova. Figura 1 demonstrează cum a variat ponderea gazelor cu efect de seră direct în structura emisiilor totale naționale de GES în anii 1990 și 2020.

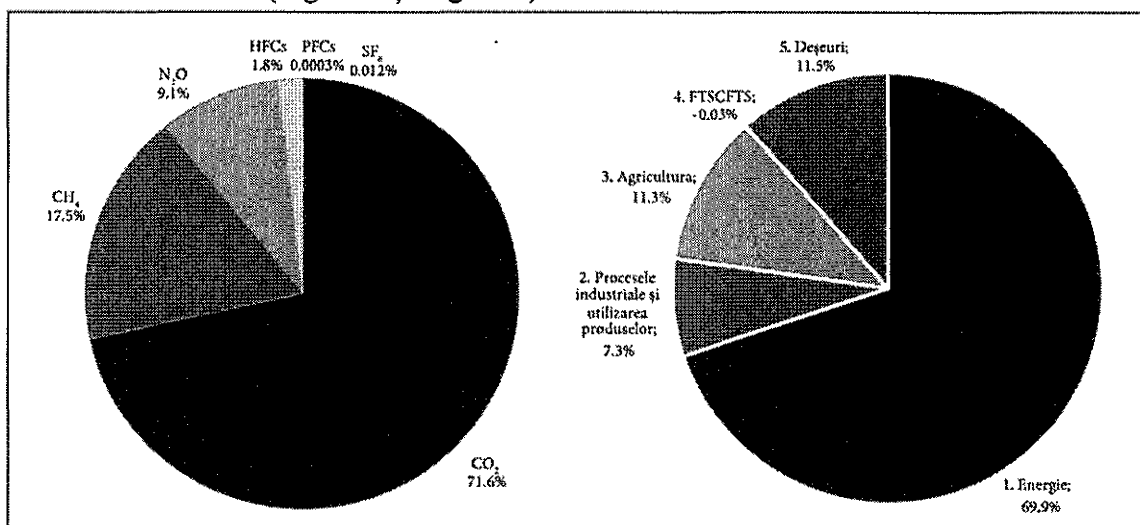

Sursa: Raportul Național de Inventariere 1990-2020

Figura 1. Ponderează gazelor cu efect de seră direct în structura emisiilor totale de GES în Republica Moldova în anii 1990 și 2020.

Analiza inventarului pentru perioada 1990-2020 arată că, pentru anul de bază (1990), ponderea cea mai mare a tipului de GES o reprezintă emisiile de dioxid de carbon CO₂ (81.8%), urmată de emisiile de metan CH₄ (11.9%) și emisiile de oxid de azot N₂O (6.2%).

Tendința este aceeași pentru următorii ani. Respectiv, în perioada 2000-2020, ponderea emisiilor de CO₂ continuă să fie cea mai ridicată (71.6%), emisiile CH₄ sunt de 17.5%, iar emisiile N₂O reprezintă 9.1% din emisiile totale (Figura 2 și Figura 3).

Sursa: Raportul Național de Inventariere 1990-2020

Figura 2. Ponderează gazelor cu efect de seră direct în structura emisiilor totale de GES în Republica Moldova în anul 2020.

Figura 3. Ponderează diferitor sectoare în structura emisiilor totale de GES în Republica Moldova în anul 2020

În anul 2020, aproximativ 69.9% din emisiile totale naționale de GES direct au provenit de la sectorul „Energie”. Alte surse relevante de gaze cu efect de seră direct sunt generate de sectorul „Deșeurii” (11.5% din total), sectorul „Agricultură” (11.3% din total) și de sectorul „Procese industriale și utilizarea produselor” (7.3% din total) (Figura 3).

În general, sectorul energetic are cea mai mare contribuție la emisiile naționale de GES, cu o pondere medie de 81.8% în 1990 și 69.9% în 2020. Sectorul include emisiile provenite de la arderea staționară și mobilă a combustibililor în scopul obținerii energiei (97.5% din emisiile totale pe sector, la nivelul anului 2020), precum și emisiile fugitive de la producerea, procesarea, transportarea, păstrarea, livrarea și distribuția țițeiului și gazelor naturale.

În cadrul sectorului „Energie”, cea mai importantă categorie de surse este „Industria energetică”, cu o pondere de circa 38.1% din totalul pe sector, la nivelul anului 2020 (57.8% în 1990). Alte surse relevante sunt reprezentate de categoria de surse „Transporturi” cu o pondere de 26.3% din totalul pe sector (13.1%

în 1990), categoria de surse „Alte sectoare” cu o pondere de circa 24.4% din total (21.2% în 1990) și categoria de surse „Industria producătoare și construcții”, cu o pondere de circa 8.4% din total (5.2% în 1990).

Emisiile de GES în sectorul „Energie” provin de la arderea combustibililor la sursele de generare a energiei electrice și termice, în sectorul industrial (în scopuri energetice), de la sectorul transporturi, de asemenea, din sectorul rezidențial, agricultura, silvicultura și piscicultura și din alte surse.

Potrivit Agenției Internaționale pentru Energie, intensitatea emisiilor de gaze cu efect de seră (emisii CO₂ per unitate din PIB) și intensitatea energetică (total energie primară per unitate din PIB) în Republica Moldova sunt printre cele mai înalte comparativ cu țările cu economia în tranziție din regiunea Europei Centrale și de Est.

Tabelul 1. Intensitatea energetică în țările cu economia în tranziție din Europa Centrală și de Est și statele CSI în perioada 1990-2019, TJ TEPL¹/mii dolari SUA în PPC din PIB-ul actualizat la nivelul anului 2017²

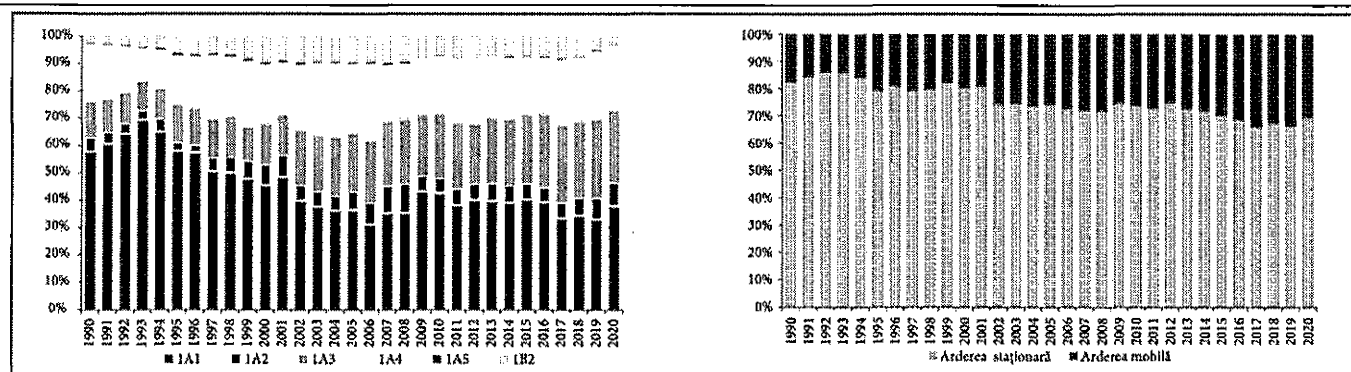
	1990	1991	1992	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Albania	7,05	6,86	5,36	3,90	4,13	3,75	2,85	2,69	2,68	2,69	2,57	2,50
Armenia	17,61	21,02	18,36	7,12	6,79	4,76	3,89	4,12	3,93	3,86	3,51	3,53
Azerbaidjan	17,09	17,05	17,85	25,04	14,46	9,28	3,82	4,26	4,35	4,37	4,32	4,61
Belarus	20,98	20,69	19,13	17,53	12,85	9,74	7,01	6,07	6,18	6,14	6,29	5,97
Bosnia și Herțegovina	41,62	41,33	31,11	7,96	6,82	5,99	6,70	5,97	6,33	6,12	6,54	6,14
Bulgaria	11,16	9,73	9,58	10,48	9,34	7,58	5,75	5,48	5,15	5,14	4,98	4,74
Croația	4,15	4,54	4,71	4,73	4,32	4,02	3,76	3,40	3,31	3,31	3,13	3,07
Cipru	3,92	3,96	4,08	3,82	3,92	3,36	3,25	2,93	2,94	2,88	2,74	2,67
Cehia	8,56	8,79	8,61	7,44	6,74	6,11	5,39	4,61	4,44	4,41	4,28	4,12
Estonia	15,43	15,54	14,44	12,23	7,95	6,18	6,77	5,59	5,94	5,36	5,54	4,49
Georgia	9,72	9,98	15,60	10,32	5,99	4,17	3,55	4,18	4,20	4,04	3,82	3,83
Ungaria	6,23	6,74	6,37	6,31	5,28	4,78	4,54	3,90	3,86	3,87	3,66	3,51
Kazahstan	13,96	16,00	17,78	16,17	9,77	8,51	8,55	5,38	6,22	6,08	6,65	6,27
Kârgâzstan	13,84	13,63	11,60	8,70	6,44	5,93	5,11	5,82	5,41	5,15	5,88	4,96
Letonia	6,94	7,28	9,22	8,15	5,27	4,20	4,28	3,39	3,31	3,31	3,35	3,18
Lituania	10,10	11,36	9,33	9,45	6,17	5,31	3,98	3,30	3,30	3,31	3,22	3,08
Munteșnegru	4,96	4,55	3,68	3,47	3,48	3,42	3,40
Macedonia de Nord	4,57	4,77	5,68	5,85	5,39	5,34	4,33	3,55	3,49	3,51	3,23	3,39
Polonia	10,01	10,55	10,04	8,66	5,98	5,34	4,61	3,76	3,82	3,81	3,68	3,42
Republica Moldova		9,81	11,48	11,75	8,14	7,06	6,38	5,29	5,19	5,02	5,09	4,83
România	8,41	7,96	7,87	7,10	5,58	4,51	3,56	2,80	2,67	2,61	2,52	2,38
Federația Rusă	11,58	12,09	12,91	13,50	12,14	9,49	8,48	7,77	7,99	7,99	8,25	8,10
Serbia	6,63	6,36	8,15	9,63	8,47	7,34	6,19	5,59	5,60	5,61	5,28	5,04
Slovacia	11,49	12,06	12,22	10,48	8,80	7,31	5,45	4,41	4,35	4,45	4,28	4,11
Tadjikistan	10,28	10,57	12,16	11,33	10,92	7,50	5,06	4,57	4,80	4,70	4,73	4,84
Turcia	3,16	3,09	3,07	3,20	3,27	2,84	3,06	2,65	2,72	2,71	2,59	2,61
Turkmenistan	27,53	25,03	20,18	34,17	29,85	28,09	21,67	16,00	15,04	14,13	13,33	12,87
Ucraina	12,91	14,11	13,60	17,47	15,78	11,44	10,26	8,07	7,79	7,42	7,51	6,95
Uzbekistan	28,32	28,85	30,49	28,93	28,20	20,58	14,22	7,86	7,82	7,88	9,05	8,37

Categoria de surse cu cea mai mare pondere în emisiile naționale de gaze cu efect de seră direct înregistrate de la sectorul „Energie” al Republicii Moldova este „Industria energetică”, cu o pondere în scădere de la 57.8% (1990) la 38.1% (2020).

Comparativ cu nivelul înregistrat în anul 1990, către anul 2020 a crescut ponderea categoriilor 1A2 „Industria producătoare și construcții” (de la 5.2% la 8.4%), 1A3 „Transporturi” (de la 13.1% la 26.3%), 1A4 „Alte sectoare” (de la 21.2% la 24.4%), 1B2 „Emisii fugitive de la țigări și gaze naturale” -2.5% (1990, 2020) în structura emisiilor totale sectoriale de GES direct (Figura 4, Figura 5).

¹ TEPL – total energie primară livrată

² <https://www.ica.org/data-and-statistics/data-product/sdg7-database#energy-intensity>

Sursa: Raportul Național de Inventariere 1990-2020

Figura 4. Ponderea diferitor categorii de surse în structura emisiilor totale de GES direct provenite de la sectorul „Energie” în perioada 1990-2020, în % din total.

Figura 5. Ponderea emisiilor de GES direct provenite de la categoriile „Arderea staționară”, „Arderea mobilă” în cadrul sectorului „Energie” în perioada 1990-2020, în % din total.

Respectiv, ponderea subsectorului „Arderea mobilă a combustibililor” care include emisiile de GES provenite de la categoriile de surse 1A3, 1A4 și 1A5, a crescut de la 17.9% la 30.7%.

„Industria energetică” și „Transporturi” împreună generează 64.4% (38.1% și respectiv 26.3%, 2020) din emisiile de GES în acest sector.

Analizând datele prezentate în Raportul Național „Starea mediului în Republica Moldova” referitor la cererea de transport de pasageri în Republica Moldova în perioada 2015-2018 se observă o creștere a cererii pentru transportul rutier și aerian și o descreștere pentru transportul feroviar. Astfel, în anul 2018 cererea de transport rutier a crescut de 1,28 ori sau cu 22% față de anul 2014, iar cererea de transport aerian – de 2 ori sau cu 50%. În ceea ce privește transportul feroviar, în anul 2018 cererea de astfel de tip a scăzut de 2,7 ori sau cu 63,2% față de anul 2014, iar cererea de transport naval intern a rămas constantă.

Prospecțiunile aferente emisiilor de GES de la transportul aerian internațional în comparație cu anul 2020, vor crește de circa 5 ori către anul 2035.

Tabelul 2. Dinamica emisiilor de GES de la transportul aerian internațional până către anul 2035, în kt CO₂ echivalent

	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030	2035
CO ₂	193.5	42.0	63.1	37.9	41.1	56.8	35.3	130.2	151.9	173.3
CH ₄	0.4	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
N ₂ O	1.9	0.4	0.6	0.4	0.4	0.5	0.3	1.1	1.3	1.4
Total	195.7	42.5	63.8	38.4	41.5	57.5	35.6	131.3	153.2	174.8

Impactul asupra persoanelor, entităților afectate

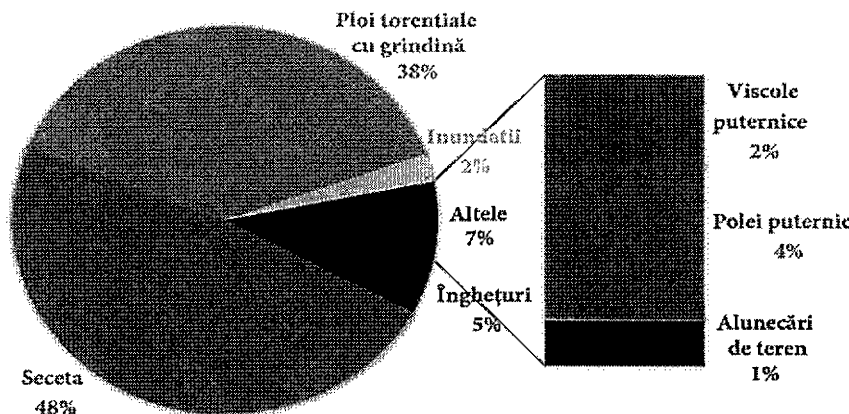
Schimbările climatice afectează diverse sectoare, inclusiv agricultura, resursele de apă, biodiversitatea și sănătatea populației. Impactul schimbărilor climatice este rezultatul interacțiunii dintre hazardele climatice, expunerea și vulnerabilitatea societății și a economiei.

Din ultimii 20 de ani, 18 au fost printre cei mai calzi ani înregistrați vreodată, iar fenomenele meteorologice extreme, cum ar fi incendiile forestiere, secetele, grindină, valurile de căldură, înghețuri și inundațiile, devin din ce în ce mai frecvente atât în Europa, cât și în Republica Moldova.

Creșterea temperaturilor extreme ar putea provoca, potrivit estimărilor, între 30.000 și 40.000 de decese pe an în deceniul 2030 – 2040. Variațiile climatice vor provoca tulburări asupra persoanelor cu

boli cronice cardiovasculare și respiratorii, grupurile de populație cele mai vulnerabile fiind cei cu vârste de sub 15 ani și persoanele de peste 75 de ani.³

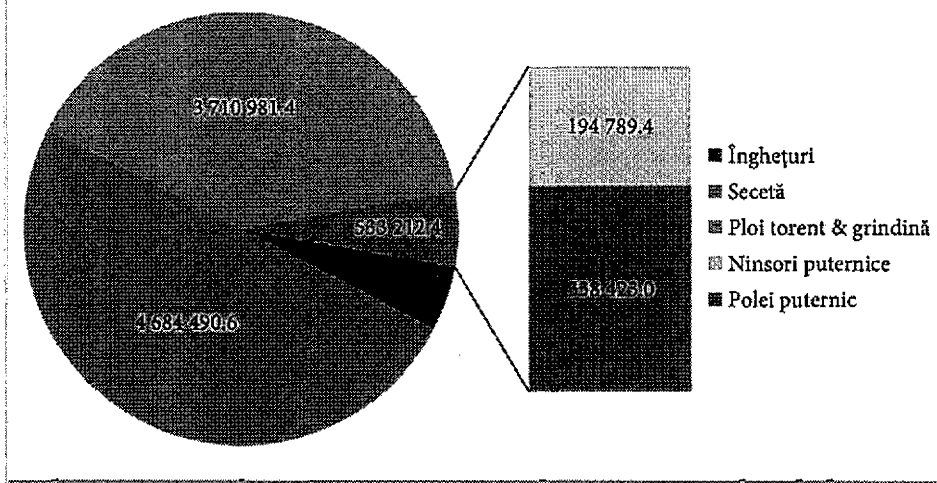
În perioada anilor 1997-2019, în Republica Moldova au fost înregistrate 1900 de situații excepționale cu caracter natural, în urma cărora au decedat 115 persoane, inclusiv 10 copii, au suferit 244 de persoane, inclusiv 13 copii, și au fost produse pierderi materiale în valoare totală de circa 11 372 249 000 de lei. (Figura 6) (Raportul Național de Inventariere 1990-2019, Chișinău 2021.p.31)

Sursa: Raportul Național de Inventariere 1990-2019

Figura 6. Pagubele materiale, cauzate de cele mai importante tipuri de situații excepționale cu caracter natural în perioada anilor 1997-2019, în % din total.

Fenomenele meteorologice și agrometeorologice periculoase cu caracter natural au cauzat cele mai multe victime și cele mai mari pierderi materiale. Astfel, 112 persoane au decedat, iar alte 244 de persoane au fost spitalizate, iar pierderile materiale înregistrate în perioada anilor 1997-2019 au constituit circa 10 miliarde 347 milioane 179.4 mii de lei. Cele mai grave situații excepționale cauzate de fenomenele meteorologice și agrometeorologice periculoase au fost: poleiul puternic, secetele, ploile torențiale cu grindină, înghețurile și viscolurile puternice. (Figura 7)(Raportul Național de Inventariere 1990-2019, Chișinău 2021.p.31)

Sursa: Raportul Național de Inventariere 1990-2019

Figura 7. Pagubele materiale cauzate de cele mai periculoase fenomene meteorologice și agrometeorologice în perioada anilor 1997-2019, mii lei.

³ Proiectul Strategiei sectoriale de adaptare a Sistemului de sănătate la Schimbările climatice.
<https://particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=2777>

Seceta reprezintă un fenomen agrometeorologic periculos care a cauzat cele mai considerabile pierderi materiale, inclusiv pe eveniment (4 miliarde 684 milioane 490.6 mii lei înregistrate pentru ultimele 6 cazuri).

Analiza datelor climatice naționale a relevat că frecvența secetelor în Republica Moldova pe durata unei perioade de zece ani este de circa 1-2 secete în partea de nord a țării; 2-3 secete în partea centrală și 5-6 secete în partea de sud. Frecvența secetelor este în creștere, îndeosebi pe parcursul ultimelor două decenii. Din cele 38 de episoade de secetă sezonieră constatate oficial începând cu anul 1945, 12 au avut loc după anul 2000, iar 9 au avut un asemenea grad de cuprindere teritorială încât au fost catalogate ca fiind catastrofale. Așa cum este menționat în Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, aprobată prin Legea nr. 315/2022, consecința cea mai directă a climei mai aride care se prefigurează în următoarele decenii va fi reducerea productivității culturilor agricole, inclusiv a: grâului, porumbului, strugurilor, legumelor, culturilor tehnice și furajere, cu un gradient nord-sud pronunțat în magnitudinea impactului.

Inundațiile, de asemenea, afectează Republica Moldova în mod repetat. Pe parcursul ultimilor 70 de ani, au fost raportate zece inundații majore ale fluviului Nistru și râului Prut, trei dintre ele având loc deja în secolul XXI (în anii 2006, 2008 și 2010). Sunt destul de răspândite și inundații vaste provocate de râurile mai mici din țară. Inundații grave pe râuri și curenți mici au fost observate în anii 1948, 1956, 1963, 1973, 1984, 1989, 1991, 1994, 1998, 1999. Costul total actual al inacțiunii privind adaptarea la schimbările climatice în Republica Moldova (silvicultură, agricultură, resurse de apă, sănătate, energie, transport) este estimat la 600 miln. dolari SUA, echivalent cu 6.5% din PIB. Se preconizează că această valoare se va dubla în termene reale până în 2050 până la circa 1.3 miliarde dolari SUA) (Raportul Național de Inventariere 1990-2019, Chișinău 2021.p.31)

Conform opiniei experților dezastrele naturale provocate de climă aduc Republicii Moldova prejudicii economice anuale de cca 2% din PIB. Printre cele mai expuse intemperiilor este sectorul agricol, cu o cotă de cca 14% în PIB și o treime din forța de muncă ocupată, iar fenomenele meteo extreme provocate de schimbarea climei se vor înțeți. Schimbările climatice ar putea deveni ireversibile și ca să le facem față, urmează să adaptăm sectoarele economiei la noile realități.⁴

Populația vulnerabilă la schimbările climatice și pericolul pentru sănătate.

Grupurile de populație cele mai vulnerabile la fenomenele climatice extreme sunt copiii, persoanele în etate, precum și cele cu boli cronice și cele din grupurile defavorizate. În tabelul 3 este prezentată o listă a populațiilor vulnerabile la schimbările climatice și pericolul pentru sănătate.

Tabelul 3. Grupurile deosebit de vulnerabile și sensibile la schimbările climatice și riscurile pentru sănătate

Grupurile deosebit de vulnerabile	Pericolul pentru sănătate
Persoanele în etate, cu boli cronice, nou-născuții și copiii, femeile gravide, săracii din zonele urbane și rurale, lucrătorii în aer liber	Boli și decese legate de valurile de căldură
Copiii, persoanele cu boli cardiace și pulmonare, cu diabet, sportivii, lucrătorii în aer liber	Boli și decese legate de calitatea joasă a aerului cauzate de poluare
Săracii, femeile gravide, persoanele cu boli cronice, cu limitări de mobilitate și cognitive	Boli și decese legate de fenomene climatice extreme
Persoanele în etate, copiii	Boli transmise prin apă și alimente
Toate categoriile de populație, dar în special copiii, lucrătorii în aer liber	Boli transmise prin vectori - Boala Lyme, West Nile

Din punct de vedere al impactului potențial al schimbărilor climatice asupra securității alimentare și majorării gradului de productivitate agricolă, cei mai vulnerabili sunt oamenii ocupați în agricultură.

⁴Jurnal.md. <http://www.jurnal.md/ro/news/e267c5dd70bdc8fc/dezastrele-naturale-provocate-de-clima-aduc-republicii-moldova-prejudicii-economice-anuale-de-circa-2-din-pib.html>

Populația din zonele rurale.

Rata sărăciei absolute în anul 2019 a constituit 25,2%, în creștere față de anul 2018 (23%), afectând semnificativ populația rurală, în special vârstnicii (38,1%)⁵. Capacitatea de plată redusă a consumatorilor de energie și lipsa de investiții pot genera obstacole majore în calea promovării și extinderii rețelelor, a instalațiilor bazate pe tehnologii care produc energie din surse regenerabile în Republica Moldova. Din cauza secetelor frecvente, a devenit problematică utilizarea biomasei pentru producerea energiei termice în zonele rurale.

Persoanele/entitățile, care contribuie la apariția problemei

Sursele principale de emisiile de GES în Republica Moldova sunt prezentate de: producerea energiei electrice la termocentrale, de sistemele de încălzire a locuințelor, traficul auto, feroviar, aerian și activitatea industrială.

Unitățile principale de producere a energiei în RM cuprind Centralei Termoelectrice Moldovenești din Dnestrovsc (MGRES) cu o putere instalată de 2520 MW, Centrala electrică cu termoficare nr. 1 (CET sursa 2) din Chișinău cu o putere electrică instalată de 66 MW, Centrala electrică cu termoficare nr. 2 (CET sursa 1) din Chișinău cu o putere electrică instalată de 258 MW, Centrala electrică cu termoficare – Nord (CET-Nord) din Bălți cu o putere electrică instalată de 37,4 MW, CET-urile fabricilor de zahăr cu o putere totală instalată de 98 MW (putere disponibilă de circa 20 MW), Centrala Hidroelectrică (CHE) din Dubăsari cu o putere instalată de 48 MW (putere disponibilă de circa 30 MW) și CHE din Costești cu o putere instalată de 16 MW (putere disponibilă de circa 10 MW)⁶.

Pe parcursul anului 2021, cantitatea totală de energie electrică produsă din surse regenerabile (fotovoltaică, eoliană, biogaz și hidroelectrică) a fost de circa 116,6 GWh. Cantitatea respectivă de energie electrică produsă s-a majorat cu circa 43,4%, comparativ cu nivelul anului 2020 (sau cu 35,3 GWh), respectiv de circa 61,4 ori comparativ cu anul 2013 (1.908 GWh).⁷

Sectorul aviatic, care contribuie cu circa 2% din emisiile globale de GES, este inclus în schema globală de compensare și reducere a emisiilor de carbon provenite din aviația civilă (CORSIA) aprobată la nivel internațional prin Anexa 16, Volumul IV la Convenția privind aviația civilă internațională. Aceasta înseamnă că toate companiile aeriene care operează zboruri din și în statele membre ale Organizației aviației civile internaționale trebuie să implementeze sistemul de monitorizare, verificare și raportare, precum și să compenseze în mod obligatoriu emisiile de carbon provenite de la aviația internațională.

Prevederile Convenției privind aviația civilă internațională sunt imperative pentru țara noastră, astfel că sectorul aviatic este primul sector din economia Republicii Moldova care urmează să aplice măsuri de piață în vederea reducerii emisiilor de carbon.

Odată cu stabilirea în CND actualizată a unor obiective mai ambițioase, se urmărește atingerea obiectivelor sectoriale de reducere a emisiilor de GES față de anul 1990, an de bază, în sectoarele prezentate în Tabelul 4.

⁵Nivelul sărăciei în Republica Moldova în anul 2019. BNS, 31.12.2020

<<https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6865>>

⁶ Raportul Bienal Actualizat Trei al Republicii Moldova, p.131. <http://www.clima.md/doc.php?l=ro&idc=82&id=5357>

⁷ Idem, p.19

Tabelul 4. Țintele de reducere a emisiilor de GES divizate pe sectoare, % față de 1990

Sectoarele	Până în anul 2020		Până în anul 2025		Până în anul 2030	
	ne- condiționat	condiționat	ne- condiționat	condiționat	ne- condiționat	condiționat
Energie	78	82	76	82	74	82
Transporturi	49	56	41	48	30	40
Clădiri	78	79	79	81	77	80
Industrie	58	62	51	59	45	56
Agricultură	48	50	43	45	37	41
FTSCFTS	12	18	43	54	62	76
Deșeuri	23	26	46	51	38	47
TOTAL	65	71	69	76	64-67	78

Sursa: Comunicarea Națională Cinci a RM

Obiectivul general al proiectului reprezintă crearea cadrului normativ în vederea consolidării capacităților instituționale de punere în aplicare a măsurilor de atenuare a emisiilor de GES, adaptare la efectele negative ale schimbărilor climatice și protecția mediului înconjurător, care va produce beneficii în sectoarele cele mai vulnerabile la schimbările climatice, inclusiv pentru majorarea gradului de productivitate agricolă, securitatea alimentară și asigurării bunăstării populației.

c) Expuneți clar cauzele care au dus la apariția problemei

Cauzele care au dus la apariția problemei sunt:

- majorarea cantității anuale a emisiilor de GES la nivel global;
- creșterea continuă a temperaturii medii a aerului pe teritoriul Republicii Moldova (în anii 2010-2014 – 10,43 °C și în anii 2015-2019 – 11,33 °C);
- costurile mari ale inacțiunii privind adaptarea la schimbările climatice la nivel național (600 milioane dolari SUA);
- scăderea gradului de productivitate agricolă (în 2022, Serviciul Hidrometeorologic de Stat (în continuare – SHS) a estimat o scădere de peste 30% a producției de grâu și porumb față de 2021);
- dimensiunile insuficiente ale suprafețelor ariilor naturale protejate de stat (doar 5,5% din teritoriul), precum și ale celor de păduri (doar 11,1% din teritoriul țării), condiționează intensificarea calamităților meteo-climatice, perturbarea regimului hidrologic, aridizarea teritoriului cu pierderi economice și ecologice enorme;
- ponderea înaltă a emisiilor de GES din sectoarele „Industria energetică” (69.9%); „Transporturi” (26.3%) în structura emisiilor totale;
- intensitate energetică sporită (aproximativ de 5,75⁸ ori peste media UE-28, 2018);
- abilitatea întreprinderilor mici și mijlocii (care constituiau 99,6% în 2019⁹) privind performanțele tehnologice este adesea limitată;
- lipsa informației veridice cu privire la ponderea emisiilor de GES în structura emisiilor totale provenite din activitățile din domeniul aviației civile și transportului maritim (se estimează creșterea emisiilor de GES de la transportul aerian internațional cu circa 42% către anul 2030 și cu 61% către anul 2035);

d) Descrieți cum a evoluat problema și cum va evolua fără o intervenție

⁸ <<https://www.iea.org/data-and-statistics?country=EU28&fuel=Energy%20supply&indicator=TPESbyGDP>>

⁹ Principalele rezultate ale cercetării „Dezvoltarea Mediului de Afaceri”. Notă analitică, BNS, 2019, p. 9

<https://statistica.gov.md/public/files/ComPresa/Antreprenoriat_feminin/Antreprenoriat_femei_barbati_2018.pdf>

O schimbare minimă a climei în secolul XXI se pare a fi semnificativă și distructivă. Estimările schimbărilor viitoare sunt de un larg diapazon. Temperatura globală poate crește de la 1.4 până la 5.8°C; nivelul mării poate să se ridice de la 9 la 88 cm. Aceasta reflectă complexitatea, interdependența și sensibilitatea sistemelor naturale care formează clima.

Ridicarea nivelului mării pe parcursul secolului curent poate varia de la semnificativă la catastrofală.

Prognoza încălzirii minime pentru următorii 100 de ani este mai mare de două ori decât creșterea de 6°C care s-a produs din 1900 și creșterea care a avut loc anterior deja a produs consecințe. Manifestările extreme ale anotimpurilor, astfel precum a fost prognozat de modelele computerizate, ne pun la încercare tot mai frecvent, și se așteaptă o intensificare cu o creștere a frecvenței de producere a acestora. Nivelul mării au crescut deja cu 10 până la 20 cm în comparație cu nivelul preindustriale și se așteaptă o creștere în continuare.

În regiunile, unde agricultura se bazează doar pe precipitații, recoltele vor descrește dramatic chiar și în cazul creșterii minime de temperatură. Astfel de schimbări pot cauza dereglări în asigurarea alimentară în regiunile acestea.

Majoritatea speciilor periclitate – în jur de 25% de mamifere și 12% de păsări – pot să dispară în următoarele câteva decenii, dat fiind faptul că condițiile mai calde produc schimbări în păduri și zone umede de care depind acestea, iar activitatea umană blochează migrarea acestora în alte părți.

Potrivit Organizației Mondiale a Sănătății, se estimează că un număr suplimentar de 250.000 de persoane vor muri în fiecare an din cauza schimbărilor climatice, în timp ce statisticile arată că unul din patru decese poate fi atribuit "cauzelor de mediu ce pot fi prevenite".

Austria, Belgia, Croația, Estonia, Finlanda, Germania, Grecia, Italia, Portugalia și Slovenia indică ținte de reduceri a emisiilor GES care pot fi realizate, în funcție de diferitele scenarii de modelare dezvoltate de fiecare stat. Majoritatea țărilor UE intenționează să își reducă emisiile cu 80% - 90% în 2050 (sau în ultimul an previzionat) față de anul de bază, Germania și Grecia cu 95%, în timp ce Ungaria, Lituania și Luxemburg cu 100%.

Republica Moldova monitorizează și estimează emisiile de GES prin intermediul procesului de inventariere la nivel național a surselor de emisii și de sechestrare. În anii 2000, 2010, 2014, 2016, 2018, 2019, 2021 și 2023 au fost efectuate evaluări ca parte a Primei (2000), celei de-a Doua (2010), celei de-a Treia (2014), celei de-a Patra Comunicări Naționale (2018), celei de-a Cincea Comunicări Naționale (2023), precum și al Primului (2016), al Doilea (2019) și al Treilea (2021) Raport Bienal Actualizat al Republicii Moldova în cadrul CONUSC.

Conform rapoartelor către CONUSC, Republica Moldova a înregistrat anumite reușite privind îndeplinirea obiectivelor trasate către 2020. Republica Moldova a depășit nivelul planificat de emisii cu doar cca 5,3%, înregistrând progrese la reducerea emisiilor de GES în sectoarele „Producerea energiei electrice și termice” – cu 28,2% și Agricultură – cu 40,8%. Totodată, se înregistrează creșteri însemnate de GES, în sectoarele „Clădiri” – cu 35%, „Transporturi” – cu 25,7% și „Procesele industriale și utilizarea produselor” – cu 27,7%.

Conform Comunicărilor Naționale ale RM către CONUSC¹⁰, se estimează că Moldova ar putea fi afectată de trei tipuri de impacturi climatice: creșterea temperaturii, modificări ale regimurilor de precipitații și creșterea aridității climei, care sunt asociate cu amplificarea frecvenței și intensității evenimentelor meteorologice extreme, cum ar fi valuri de căldură, înghețuri, inundații, furtuni cu ploi abundente și grindină, secete grave.

În ceea ce privește tendințele istorice ale schimbărilor climatice, în ultimii 133 de ani, RM s-a confruntat cu modificări ale mediilor de temperatură și precipitații. Clima în țară a devenit mai caldă, cu o creștere medie a temperaturii cu 1.2°C, în timp ce creșterea volumelor medii de precipitații a constituit doar aproximativ 51.3 mm. (Comunicare Națională Cinci a RM, p.157)

¹⁰ A Doua Comunicare Națională a RM, Chișinău, 2009, A Treia Comunicare Națională a RM, Chișinău, 2013, A Patra Comunicare Națională a RM, Chișinău, 2018. <http://www.clima.md/lib.php?l=ro&idc=81&>

Prevederile scenariilor climatice pentru Republica Moldova arată că ceea ce se consideră la momentul actual fenomene extreme, cu frecvență rară, cu temperaturi *maxime absolute* de 34-35°C, pentru perioada de referință 1961-1990, în anii următori ar putea deveni temperaturi *maxime medii* de vară. Prognozele generale pentru Europa arată că riscul de inundații sporește în Europa de Nord, Centrală și de Est și că frecvența secetelor înregistrate în prezent la fiecare aproximativ 100 de ani va crește, aceeași frecvență fiind înregistrată la fiecare 50 de ani, în special în Europa de Sud și Sud-Est, inclusiv în Republica Moldova.¹¹

În perioada 2002-2004 temperatura medie a aerului a constituit 10,05 °C, în anii 2005-2009 – 10,6 °C, în anii 2010-2014 – 10,43 °C și în anii 2015-2019 – 11,33 °C, fapt ce confirmă creșterea continuă a acestor valori pe teritoriul Republicii Moldova.

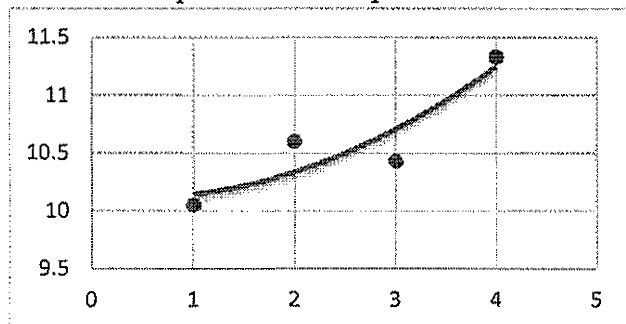

Figura 6. Evoluția temperaturii medii a aerului (°C) în perioadele 2002-2004, 2005-2009, 2010-2014 și 2015-2019. Republica Moldova

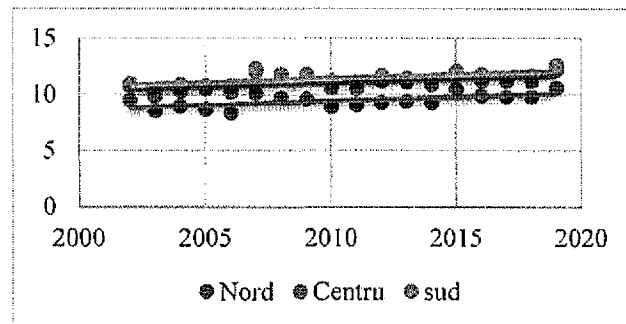

Figura 7. Evoluția valorilor medii a temperaturii anuale (°C) în raport cu zonele geografice ale Republicii Moldova pentru perioada 2002-2019.

În baza observațiilor efectuate la stația meteorologică Chișinău, s-a constatat că în perioada 1887-1980 temperatura medie anuală a aerului a crescut în medie, în fiecare 10 ani, cu circa 0,05°C, ceea ce, recalculat pentru 100 de ani, constituie o creștere cu 0,5°C. În anii 1981-2010 creșterea medie a temperaturii pentru fiecare zece ani a constituit 0,63°C, ceea ce recalculat pentru 100 de ani constituie 6,3°C.

Schimbarea climei ar putea influența asupra condițiilor viitoare de umiditate prin schimbarea atât a temperaturii (aridizarea climei), cât și a nivelului de precipitații. Schimbările în caracterul sezonier al precipitațiilor și fenomenele extreme, precum seceta și ploile abundente vor deveni din ce în ce mai accentuate.

Amenințările generate de schimbările climatice sunt tot mai mari și în consecință Republica Moldova se confruntă cu multiple probleme în domeniul conservării biodiversității, proces care conduce la dispariția unor specii și trecerea altora la categoriile critic periclitate și vulnerabile. Un indicator semnificativ în acest sens este numărul speciilor rare și pe cale de dispariție incluse în edițiile Cărții Roșii a Republicii Moldova: prima ediție (anul 1995) – 55 de specii; ediția a doua (anul 2005) – 242 de specii, ediția a III-a (anul 2015) - 427 de specii vulnerabile, periclitate și critic periclitate.

Consecința cea mai directă a climei mai aride, care se prefigurează în următoarele decenii, va fi reducerea productivității culturilor agricole, inclusiv a grâului, porumbului, strugurilor, legumelor, culturilor tehnice și furajere, cu un gradient nord-sud pronunțat în magnitudinea impactului.

Chiar și adoptarea unor practici de irigare nu va compensa pierderile de productivitate, fiind necesare măsuri suplimentare de asigurare a utilizării eficiente a apei la nivelul fiecărei entități agricole, tranziția la soiuri de plante mai rezistente la secetă și asigurarea instruirii fermierilor.¹²

¹¹ Hotărârea Guvernului nr. 1009 din 10.12.2014 cu privire la aprobarea Strategiei Republicii Moldova de adaptare la schimbarea climei până în anul 2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia. Publicat :19.12.2014 în Monitorul Oficial Nr. 372-384

¹²Strategia Națională de dezvoltare "Moldova 2030". HG nr. 1083 din 08.11.2018

Tabelul 5. Impactul estimat al schimbărilor climatice asupra productivității culturilor agricole în Republica Moldova pentru perioada 2040–2050, % față de nivelul actual al productivității, pe scenarii de adaptare, culturi agricole și zone agroecologice

Scenariul de aprovizionare cu apă	Cultura agricolă	Zona agroecologică		
		Nord	Centru	Sud
Irigare	Porumb	-8	-6	-9
	Grâu	-14	-30	-34
	Lucernă	-7	-13	-18
	Struguri	-4	-3	-5
	Mere	0	0	-3
	Legume	-5	-9	-13
Pluvial	Porumb	-9	-3	-10
	Grâu	-36	-38	-45
	Lucernă	-13	-18	-12
	Struguri	-4	-3	-2
	Mere	-2	-4	-3
	Legume	-9	-13	-9

La elaborarea *Programului național de adaptare la schimbările climatice până în anul 2030* experții au estimat, precum că seceta recentă din 2020 a provocat o reducere de peste 26% a producției agricole și a avut un impact socioeconomic semnificativ, cu aproape 20% din pierderi de locuri de muncă în sectorul agricol, afectând astfel existența zilnică a populației rurale vulnerabile. Precipitațiile reduse au diminuat volumul producției agricole în 2022, când SHS a estimat o scădere de peste 30% a producției de grâu și porumb față de 2021, contribuind la recesiunea generală cauzată de pandemia Covid-19 și războiul din Ucraina.

Conform estimărilor experților Băncii Mondiale, costurile directe ale schimbărilor climatice până în 2050, adică reducerea producției agricole cauzată de schimbările climatice, plus creșterea daunelor și costurilor prevenirii, urmează să atingă cifra de circa 1 miliard USD. (*Programului național de adaptare la schimbările climatice până în anul 2030, p.14*)

Posibilele consecințe în cazul în care nici o acțiune nu va fi întreprinsă

În cazul, în care nu va fi întreprinsă nici o acțiune în aprobarea proiectului de lege privind acțiunile climatice, pot surveni următoarele situații:

- Nu se va contribui la realizarea următoarelor obiective principale:
 - *reducerea necondiționată a emisiilor de gaze cu efect de seră, până la 70% comparativ cu anul de referință 1990, către anul 2030. În cazul în care țara va avea acces la tehnologii și resurse financiare la costuri reduse, diminuarea emisiilor ar putea crește către 2030 până la 88% față de anul de referință 1990.*
 - *tranziția echitabilă și corectă către o economie verde, neutră din punct de vedere climatic și competitivă, care să creeze în același timp oportunități propice pentru noi locuri de muncă și o creștere durabilă.*

Lipsa de acțiune în acest domeniu ar conduce la nerealizarea obiectivului colectiv privind neutralitatea climatică pentru anul 2050, ținând cont de reducerea internă netă a emisiilor de gaze cu efect de seră pentru anul 2030, și în vederea îndeplinirii obiectivului pe termen lung, conceput în conformitate cu Acordul de la Paris, precum și realizarea de progrese în atingerea obiectivului global de adaptare pentru a proteja mediul înconjurător și sănătatea publică împotriva riscurilor legate de climă.

- *Nu se vor realiza obiectivele prevăzute în SND " Moldova Europeană 2030";*
- *Nu se va reduce vulnerabilitatea la fenomenele climaterice extreme, precum secetele, ploi torențiale, grindină, înghețuri, viscoale puternice;*
- *Nu se vor integra riscurile climatice în procesul de luare a deciziilor privind investițiile și planificarea afacerilor, cu menținerea în procesul decizional a incluziunii sociale și rămânând sensibil la impactul de gen al schimbărilor climatice;*
- *Nu se va asigura rezistența la schimbările climatice prin reducerea riscurilor legate de efectele sale negative și prin facilitarea adaptării în șase sectoare prioritare – agricultură, resurse de apă, sănătate, forestier, energie și transport;*

- Nu se va beneficia de sprijin financiar internațional necesar acoperirii costurilor pentru reducerea emisiilor de GES și adaptarea la efectele schimbărilor climatice, cât și de asistență sub formă de transfer de tehnologii și de consolidare a capacităților;
- Nu se va încuraja utilizarea tehnologiilor alternative, mai eficiente din punct de vedere energetic;
- Nu se va stimula inovarea și dezvoltarea tehnologiilor verzi.

e) Descrieți cadrul juridic actual aplicabil raporturilor analizate și identificați carențele prevederilor normative în vigoare, identificați documentele de politici și reglementările existente care condiționează intervenția statului

Cadru juridic actual

Imperativitatea dreptului fiecărui cetățean la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, prevăzut la art. 37 în Constituția Republicii Moldova, impune obligațiunea corelativă a statului de a asigura acest drept și din punct de vedere climatic.

Actuala *Lege nr. 1515/1993 privind protecția mediului înconjurător* prevede obligația autorității centrale de mediu privind respectarea acordurilor interstatale și internaționale, asigurarea monitorizării și informarea opiniei publice despre starea mediului, art.15.

Obiectivele cu tangență de atenuare a emisiilor de GES și adaptare la efectele negative ale schimbărilor climatice, sunt stipulate în mai multe documente de politici și acte normative naționale, inclusiv: *Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”*, *Strategia de mediu pentru anii 2014-2023*, *Programului național de adaptare la schimbările climatice până în anul 2030 și Programul de dezvoltare cu emisii reduse al Republicii Moldova până în anul 2030, recent aprobate, precum și Strategia Energetică a Republicii Moldova până în anul 2030.*

Cadru juridic pentru organizarea și desfășurarea activităților în sectoarele energiei în condiții de accesibilitate, disponibilitate, fiabilitate, continuitate, competitivitate, instituirea principiilor de bază pentru asigurarea consumatorilor cu energie de calitate în condiții echitabile, transparente și nediscriminatorii, este reglementat de *Legea nr. 174/2017 cu privire la energetică*. Legea prevede obligația elaborării unui document de planificare – PNIEC, principalul rol al cărui constă în prezentarea setului de activități și măsuri pe care Guvernul planifică să le întreprindă și/sau faciliteze, astfel încât ținta de eficiență energetică, precum și cea cu privire la utilizarea energiei regenerabile, dar și de reducere a emisiilor de GES, să fie atinse.

Legii nr. 139/2018 cu privire la eficiența energetică, asigură implementarea politicii de stat în domeniul eficienței energetice, al performanței energetice a clădirilor, precum și al valorificării surselor de energie regenerabilă, inclusiv prin atragerea și gestionarea resurselor financiare în vederea finanțării proiectelor în domeniile respective într-un mod durabil din punctul de vedere al mediului înconjurător și al schimbărilor climatice.

Legea nr. 10/2016 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, stabilește cadrul normativ pentru promovarea și utilizarea energiei din surse regenerabile.

Legea nr.227/2022 privind emisiile industriale care instituie cadrul normativ cu privire la prevenirea poluării provocate de activitățile industriale și economice, în vederea reducerii emisiilor în aer, apă și sol, inclusiv a generării de deșuri, precum și controlul de mediu, promovarea și aplicarea celor mai bune tehnici disponibile pentru a se atinge un nivel înalt de protecție a mediului. *Legea nr.227/2022* creează sistemul de autorizare integrată de mediu/autorizare de mediu, instituie procedura de aplicare a celor mai bune tehnici disponibile și a regulilor generale pentru operatori, precum și sistemul de monitorizare a respectării condițiilor din autorizația integrată de mediu/autorizația de mediu. Prevederile prezentei legi se aplică instalațiilor staționare care emit emisii de GES.

Legea nr. 43/2023 privind gazele fluorurate cu efect de seră, stabilește cadrul juridic pentru reducerea emisiilor de gaze fluorurate cu efect de seră în sectoarele climatizării staționare, refrigerării comerciale, refrigerării industriale, climatizării mobile, răcirii în transport, în vederea atenuării schimbărilor climatice și protejării mediului ca întreg.

Regulamentul cu privire la măsurile de reducere a emisiilor provenite de la sistemele de climatizare ale autovehiculelor, aprobat prin HG nr. 1242/2016, prevede "interzicerea instalării pe autovehiculele proiectate și fabricate pentru transportul persoanelor și al bagajelor lor sau autovehicule proiectate și fabricate pentru transportul de mărfuri cu o masă maximă care nu depășește 3,5 tone a sistemelor de climatizare proiectate să conțină gaze fluorurate cu efect de seră cu un potențial de încălzire globală pentru 100 ani mai mare decât 150" (în vigoare din 01.01.2021). O altă prevedere a aceluiași Regulament stabilește: "Sistemele de climatizare de pe orice autovehicul nu mai sânt încărcate cu gaze fluorurate cu efect de seră cu un GWP mai mare decât 150, cu excepția reîncărcării sistemelor de climatizare conținând astfel de gaze, dar care au fost instalate pe vehicule înainte de 1 ianuarie 2021" (în vigoare din 01.01.2025).

HG nr. 444/2020 cu privire la instituirea mecanismului de coordonare a activităților în domeniul schimbărilor climatice instituie Comisia națională privind schimbările climatice în scopul coordonării și promovării măsurilor și acțiunilor necesare implementării la nivel național a prevederilor CONUSC și Acordului de la Paris.

HG nr. 1277/2018 cu privire la instituirea și funcționarea Sistemului național de monitorizare și raportare a emisiilor de gaze cu efect de seră și altor informații relevante pentru schimbările climatice (în continuare – SNMR), a creat cadrul normativ în vederea consolidării capacităților instituționale și asigurării monitorizării tuturor emisiilor antropice din surse a gazelor cu efect de seră, evaluării progresului înregistrat cu privire la îndeplinirea angajamentelor referitoare la emisiile în cauză, precum și la punerea în aplicare a cerințelor de raportare în temeiul CONUSC, Acordului de la Paris și Tratatului Comunității Energetice.

Prin intervenția propusă va fi asigurată armonizarea prevederilor legislației naționale cu standardele Uniunii Europene, astfel proiectul legii transpune prevederile Regulamentului (UE) 2021/1119 a Parlamentului European și a Consiliului din 30 iunie 2021 de instituire a cadrului pentru realizarea neutralității climatice și de modificare a Regulamentelor (CE) nr.401/2009 și (UE) 2018/1999 ("Legea europeană a climei"). În proiectul Legii au fost prevăzute principii și prevederi de bază pentru ulterioară transpunere a următoarelor acte ale UE: Regulamentul (UE) 2018/1999 privind guvernanta uniunii energetice și a acțiunilor climatice; Directiva 2003/87/CE de stabilire a unei scheme de comercializare a certificatelor de emisii de gaze cu efect de seră în cadrul Uniunii și de modificare a Directivei 96/61/CE a Consiliului; Regulamentul (UE) 2015/757 privind monitorizarea, raportarea și verificarea emisiilor de gaze cu efect de seră generate de transportul maritim și de modificare a Directivei 2009/16/CE; Regulamentul (UE) 2018/841 cu privire la includerea emisiilor de gaze cu efect de seră și a absorbțiilor rezultate din activități legate de exploatarea terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultură în cadrul de politici privind clima și energia pentru 2030 și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 525/2013 și a Deciziei nr. 529/2013/UE; Directiva 1999/94/CE privind disponibilitatea informațiilor cu privire la consumul de carburant și emisiile de CO2 destinate consumatorilor la comercializarea autoturismelor noi; Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2018/2066 privind monitorizarea și raportarea emisiilor de gaze cu efect de seră în temeiul Directivei 2003/87/CE și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 601/2012; Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2018/2067 privind verificarea datelor și acreditarea verificatorilor în temeiul Directivei 2003/87/CE.

2. Stabilirea obiectivelor

a) Expuneți obiectivele (care trebuie să fie legate direct de problemă și cauzele acesteia, formulate cuantificat, măsurabil, fixat în timp și realist)

Intervenția propusă vizează realizarea următoarelor obiective principale:

1) prin aprobarea Legii privind acțiunile climatice vor fi atinse următoarele obiective principale:

-va fi creat un cadru juridic pentru punerea în aplicare a măsurilor de reducere emisiilor de gaze cu efect de seră din surse și sporire a reținerii prin sechestrarea acestora la un nivel care să împiedice orice perturbare antropică periculoasă a sistemului climatic, creșterea capacității de adaptare la efectele negative ale schimbărilor climatice și dezvoltarea rezistenței la schimbările climatice;

- crearea condițiilor juridice pentru integrarea mai profundă în spațiu UE și în cadrul Uniunii Energetice pentru a permite îndeplinirea colectivă a obiectivului privind neutralitatea climatică pentru anul 2050, ținând seama de reducerea internă netă a emisiilor de GES pentru 2030, precum:

a) *reducerea necondiționată a emisiilor de gaze cu efect de seră, până la 70% comparativ cu anul de referință 1990, către anul 2030;*

b) *reducerea necondiționată până la 88%, comparativ cu anul de referință 1990.*

Pentru atingerea acestor obiective generale, urmează a fi atinse obiective specifice, cum ar fi:

- *reducerea emisiilor de GES și îmbunătățirea reducerii emisiilor prin absorbție;*
- *integrarea riscurilor climatice în procesul de luare a deciziilor cu caracter politic;*
- *asigurarea rezistenței la schimbările climatice prin reducerea riscurilor legate de efectele sale negative și prin facilitarea adaptării în șase sectoare prioritare – agricultură, resurse de apă, sănătate, forestier, energie și transport;*
- *asigurarea unei raportări actuale, transparente, exacte, coerente, comparabile și integrale către Secretariatele Comunității Energetice și CONUSC;*
- *raportarea și verificarea informațiilor cu privire la angajamentele RM în domeniul acțiunilor climatice, precum și evaluarea progreselor în ceea ce privește respectarea acestor angajamente;*
- *instituirea unui sistem MRV credibil, complet, consistent, precis și transparent a emisiilor de GES de la instalațiile staționare și activitățile din domeniul aviației, precum și transportul maritim;*
- *reducerea emisiilor de GES din sectorul „Industria energetică”, până la 81% necondiționat comparativ cu anul de referință 1990, către anul 2030;*
- *reducerea emisiilor de GES din sectorul „Transporturi”, până la 52% necondiționat comparativ cu anul de referință 1990, către anul 2030;*
- *reglementarea temeiului juridic pentru stabilirea mecanismului de taxare pentru carbon la nivel național în scopul evitării taxării agenților economici la un preț de carbon mai înalt decât cel stabilit în UE, după alinierea la Mecanismul de ajustare a carbonului la frontieră (în continuare – CBAM), care va intra în vigoare în anul 2026;*
- *atragera sprijinului financiar internațional necesar acoperirii costurilor pentru reducerea emisiilor de GES și adaptarea la efectele schimbărilor climatice, cât și de asistență sub formă de transfer de tehnologii și de consolidare a capacităților;*
- *intensificarea creșterii durabile, stimularea inovării și dezvoltarea tehnologiilor verzi.*

3. Identificarea opțiunilor

a) Expuneți succint opțiunea „a nu face nimic”, care presupune lipsa de intervenție

Opțiunea I – a nu face nimic, a lăsa lucrurile așa cum sunt;

Lipsa de acțiune în acest domeniu ar conduce la nerealizarea obiectivelor dezvoltării durabile naționalizate în Strategia Națională de Dezvoltare ”Moldova Europeană 2030”, inclusiv ODD 13 care este fundamental pentru realizarea tuturor celor 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă.

A nu face nimic înseamnă a nu onora obligațiunile luate de RM față de Acordul Climatic de la Paris (2015) și Tratatul Comunității Energetice. În urma netranspunerii prevederilor Regulamentului (UE) 2021/1119 (“Legea europeană a climei”) și neaprobării proiectului de lege, Republica Moldova nu își va alinia politicile sale la obiectivele generale ale politicii UE în domeniul energiei și al climei, astfel cum sunt definite de pachetele legislative ale UE (Pactul verde, Fit for 55) Nu se va asigura implementarea acțiunilor specifice de reducere a emisiilor GES și de adaptare la schimbările climatice adecvate la nivel național, identificate și cuantificate, care se vor axa pe scenarii reciproc avantajoase în cadrul formulei „Sănătate-Mediu”, iar Republica Moldova nu se va orienta în sensul transformării provocărilor în

oportunități, inclusiv și de afaceri sustenabile în ceea ce privește mediul înconjurător. Astfel, nu vor fi întreprinse măsurile și acțiunile specifice, descrise în Secțiunea 1b) din AI.

Concomitent, nu va fi posibilă reducerea emisiilor de GES în contextul prevederilor Acordului Climatic de la Paris (*reducerea necondiționată emisiilor de gaze cu efect de seră (GES), până la 70% comparativ cu anul de referință 1990 către anul 2030, la 88% în mod condiționat*).

Mai mult ca atât, Opțiunea 0 nu va asigura îndeplinirea angajamentelor asumate în calitate de stat candidat la aderare la Uniunea Europeană, fapt ce va denigra imaginea Republicii Moldova pe plan internațional.

Totodată, Opțiunea 0 ar produce efecte negative asupra cooperării economice a Republicii Moldova cu UE (dezavantaj competitiv) și posibilități mai scăzute de dezvoltare economică verde. În plus, această opțiune ar împiedica implementarea politicilor Uniunii Europene în realizarea de progrese în mod eficient din punct de vedere al costurilor în vederea realizării obiectivului climatic pe termen lung în conformitate cu principiul decarbonizării, prevăzut în Pactul Verde European.

Republica Moldova nu va spori gradul de reziliență împotriva vulnerabilităților și amenințărilor aferente provocărilor ridicate de schimbările climatice, existând un risc iminent față de securitatea ecologică și de sănătate în cazul menținerii creșterii temperaturii.

☞ Având în vedere cele menționate și posibilele consecințe în cazul în care nici o acțiune nu va fi întreprinsă, opțiunea „A nu face nimic” - nu este realistă. Republica Moldova nu își poate îndeplini obiectivele de sustenabilitate în izolare.

b) Expuneți principalele prevederi ale proiectului, cu impact, explicând cum acestea țintesc cauzele problemei, cu indicarea inovațiilor și întregului spectru de soluții/drepturi/obligații ce se doresc să fie aprobate.

Opțiunea II (recomandată) constă în elaborarea și promovarea proiectului Legii privind acțiunile climatice.

Proiectul legii propus spre aprobare stabilește acțiunile obligatorii la nivel național pentru a permite îndeplinirea colectivă a obiectivului privind neutralitatea climatică pentru anul 2050, ținând seama de reducerea internă netă a emisiilor de gaze cu efect de seră pentru 2030, și în vederea îndeplinirii obiectivului pe termen lung, conceput în conformitate cu Acordul de la Paris, precum și realizarea de progrese în materie de adaptare pentru a proteja împotriva riscurilor legate de climă.

Proiectul de lege este constituit din 7 capitole (62 articole) și 2 anexe. Principalele prevederi ale actului normativ:

- Scopul și domeniul de aplicare a legii, principii, definiții. Prevederile referitoare la rolul și atribuțiile principale ale organului interinstituțional - Comisiei naționale privind schimbările climatice instituite pe lângă Prim-ministru (*Capitolul I*);

- Atribuțiile diferitor autorități publice la nivel central și local care reflectă domeniul specific al aplicării legii (*Capitolul II*);

- *Capitolul III* este consacrat politicii statului în domeniul reducerii emisiilor de GES și adaptării la schimbările climatice, reglementează componentele acesteia și corelarea între CND care stabilește obiectivele climatice intermediare cu politici intersectoriale, precum și cu documente de politici pentru sectoarele economiei naționale relevante care au impact asupra volumului total al emisiilor de GES și Planurile de acțiuni sustenabile pentru energie și climă la nivel local;

- Planificarea eficientă a politicii statului poate fi asigurată prin monitorizarea corelativă la nivel național și evident monitorizarea va permite de a îmbunătăți raportarea datelor către Secretariatul Convenției cu privire la schimbarea climei și Comunității Energetice. Instrumentele utile pentru a contribui la schimbări la nivel național, precum monitorizare și raportarea prin intermediul SNMR și prin monitorizarea, raportarea și verificarea (în continuare – MRV) a emisiilor de GES legate de activitățile enumerate în Anexa nr. 1 proiectului legii, sunt reglementate în *Capitolul IV*;

- *Capitolul V* reglementează prevederi referitoare la cooperarea transfrontalieră, informarea, asigurarea transparenței și stabilirea unui dialog permanent pe mai multe niveluri pe tema acțiunilor climatice, care să reunească autorități locale, organizații ale societății civile, mediul de afaceri, investitori și alte părți interesate relevante, pentru a discuta diferitele opțiuni ale politicilor în domeniul acțiunilor climatice.

- *Capitolul VI și Capitolul VII* sunt elaborate în conformitate cu tehnica legislativă națională. Conțin prevederi referitoare la efectuarea controlului de stat în domeniul respectării legii, cu privire la răspunderea pentru încălcarea legislației, precum și termenul de intrare în vigoare și acțiunile pe care trebuie să le întreprindă Guvernul pentru implementarea legii.

Proiectul Legii introduce sistemul MRV emisiilor de GES în domeniul aviației în temeiul CORSIA și stabilește bazele generale pentru MRV emisiilor GES de la instalațiile staționare și activitățile din domeniul aviației, precum și transportul maritim în temeiul prevederilor Directivei 2003/87/CE.

Această inițiativă normativă este determinată, în special de necesitatea creării și implementării unui sistem MRV credibil, complet, consistent, precis și transparent pentru determinarea emisiilor de GES provenite de la instalații staționare de ardere, în baza autorizației integrate de mediu emise în temeiul Legii nr.227/2022 privind emisiile industriale, cu activități de producere exprimate prin capacitate tone/oră sau tone/zi ce depășesc pragurile stabilite în Anexa I proiectului Legii, de la activitățile din domeniul aviației, precum și transportul maritim care ar permite pe viitor intrarea întreprinderilor cu capacități mari de emisii de GES, pe piața Uniunii Europene a emisiilor de carbon. Crearea sistemului MRV fiind un pas foarte important pentru valorificarea emisiilor de GES, astfel, promovând investițiile într-un mod rentabil și eficient din punct de vedere economic, în sectoarele industriei energointensive și în sectoarele transportului din domeniul aviației și maritim, contribuind la reducerea emisiilor de carbon la un cost minim pentru mediu de afaceri și societate.

În cadrul ETS al UE, ciclurile de raportare sunt instituite cu câțiva ani înainte de impactul prețurilor pe carbon și de emiterea cotelor, pentru a obține o bază de referință a emisiilor, pentru a le oferi operatorilor timp să își dezvolte propriile sisteme de monitorizare și raportare, precum și pentru a consolida capacitățile și înțelegerea modului în care vor funcționa noile mecanisme de stabilire a prețurilor pe carbon, prin intermediul unor cursuri de formare, ateliere și consultări pentru consolidarea capacităților.

Inovația legislativă constă în reglementarea procesului de verificare.

Procesul de verificare a rapoartelor privind emisiile de gaze cu efect de seră în cadrul sistemului MRV constituie un instrument eficace în sprijinul procedurilor de control al calității și de asigurare a calității datelor monitorizate, furnizând informații pe care un operator le poate folosi pentru a-și îmbunătăți performanța în ceea ce privește monitorizarea și raportarea emisiilor de gaze cu efect de sera.

Verificatorul acționează independent de operator și este imparțial în desfășurarea activităților de verificare prin faptul că este acreditat de MOLDAC sau va fi recunoscută acreditarea obținută în alte țări care corespunde cerințelor UE.

Introducerea instituției verificatorilor va contribui la dezinstituționalizarea atribuțiilor autorităților publice la realizarea unor sarcini tehnice și complexe. Verificarea va ușura categoric sarcina Agenției de Mediu în colectarea și verificare datelor, precum și controlul acestora pentru Inspectoratul pentru Protecția Mediului.

Propunerea normativă va facilita funcționarea corespunzătoare a procesului de monitorizare și de raportare în temeiul HG nr.1277, îmbunătățirea continuă a performanței operatorilor în atingerea obiectivului pe termen lung privind modernizarea și inovarea în domeniul reducerii emisiilor de GES.

Altă propunere inovativă legislativă constă în stabilirea prețului de carbon, la etapa respectivă aceasta va permite de a ascenda spre etapa alinierii la Mecanismul de ajustare a carbonului la frontieră (în continuare - CBAM). CBAM se aplică sectoarelor selectate urmând criteriile specifice, în special riscul lor ridicat de relocare a emisiilor de dioxid de carbon și intensitatea ridicată a emisiilor. Relocarea emisiilor de dioxid de carbon are loc în cazul în care, din motive legate de costurile aferente politicilor climatice, întreprinderile din anumite sectoare sau subsectoare industriale transferă producția către alte țări sau dacă importurile din țările respective înlocuiesc produse echivalente cu emisii mai mici de gaze cu efect de seră.

Această situație ar putea conduce la o creștere a emisiilor totale la nivel global. CBAM se va aplica importurilor următoarelor mărfuri: ciment; fier și oțel; aluminiu; îngrășăminte; hidrogen și electricitate.

CBAM urmărește să înlocuiască în alt mod acele mecanisme existente prin combaterea riscului de relocare a emisiilor de dioxid de carbon, și anume prin asigurarea unor prețuri echivalente ale carbonului pentru importuri și pentru produsele interne. Prețul carbonului este în creștere, iar întreprinderile au nevoie de vizibilitate, previzibilitate și securitate juridică pe termen lung pentru a decide cu privire la investițiile în decarbonizarea proceselor industriale. În acest context este imperativ să fie pus în proiectul legii temeiul juridic pentru crearea mecanismului de stabilire a prețului de carbon la nivel național.

În Republica Moldova, exporturile către UE în contextul CBAM vor afecta sectoarele producerii cimentului, metalului și energie. Implementarea CBAM va fi realizată treptat, începând cu raportarea din 2025 până în 2034.

În Republica Moldova sub incidența sistemului CORSIA, precum și MRV (care trec pragul emisiilor de carbon de 10 mii tone de CO₂) cad 6 operatori aerieni – Aerotranscargo, Air Moldova, Fly One, Fly Pro, Terra Avia și HiSky, din care 3 realizează transporturi pasageri și 3 – transporturi cargo. HiSky deși a trecut pragul respectiv, nu este inclus în lista spre raportare, deoarece pragul indicat trebuie trecut de cel puțin 3 ani la rând. Raportarea este în curs de desfășurare din 2019, iar rapoartele sunt prezentate și autorităților competente naționale atunci când sunt prezentate la OACI. La moment se intenționează promovarea proiectului de HG care urmează să reglementeze participarea la CORSIA (HG privind instituirea și funcționarea sistemului de compensare și reducere a emisiilor de carbon pentru aviația internațională în cadrul OACI).

Lista instalațiilor care desfășoară activitățile prevăzute în Anexa I periodic este revăzută pentru a evalua potențialul impact. Prin Ordinului nr. 11 din 25 ianuarie 2018 au fost identificați doar 12 operatori ale instalațiilor.

Prin studiu recent efectuat de experții proiectului MESA au fost identificați un număr mai mare, 21 de operatori care cad sub incidența prevederilor Anexei nr.1 la proiectul legii propuse spre aprobare.

Tabelul 6¹³

Tabelul 6. Instalațiile industriale și energetice din Republica Moldova

¹³ Carbon pricing and the carbon border adjustment mechanism: implications and impacts in Moldova. September 25.2023. Moldova Energy Security Activity (Tetra Tech ES, Inc.,)

NR.	INSTALAȚIA	SECTORUL
MALUL DREPT AL NISTRULUI		
1	S.A. "Termoelectrică", CET-1 din Chișinău	Energie electrică / termică
2	S.A. "Termoelectrică", CET-2 din Chișinău	Energie electrică / termică
3	S.A. "Termoelectrică", Centrala Termică Sud din Chișinău	Energie electrică / termică
4	S.A. "Termoelectrică", Centrala Termică Vest din Chișinău	Energie electrică / termică
5	S.A. "CET-Nord" din Bălți	Energie electrică / termică
6	S.A. "Sudzucker - Moldova", Fabrica de zahăr din Drochia	Energie electrică / termică / var
7	Fabrica de cofetărie din Chișinău SA „Bucuria”	Energie termică / abur
8	"Lafarge Cement Moldova" S.A. din Rezina	Ciment
9	Combinatul de Materiale de Construcții din Chișinău (SA "MACON")	Cărămidă
10	S.A. "Sigiliu Lux" (fabrica de cărămidă), satul Chirca, raionul Anenii Noi	Cărămidă
11	Vetropack Chișinău SA (Î.M. Glass Container Company S.A.) (fabrica de sticlă)	Sticlă
12	Vetropack Chișinău SA (ÎM "Glass Container Company Prim" S.A.) (fabrica de sticlă)	Sticlă
13	ÎS "Fabrica de sticlă din Chișinău"	Sticlă
14	SA "Sudzucker - Moldova", Fabrica de zahăr din Fălești	Energie electrică / termică / var
15	Î.C.S. "Moldova Zahăr" SA, Fabrica de zahăr din Cupcini	Energie electrică / termică / var
16	Valieexchimp SRL, Rafinăria de petrol din Comrat	Rafinărie de petrol
MALUL STÂNG AL NISTRULUI		
17	Centrala termoelectrică moldovenească (CTEM sau MGRES) din Dnestrovsk	Energie electrică / termică
18	Centrala electrică cu termoficare industrială a companiei textile "TIROTEX" din Tiraspol	Energie electrică / termică
19	Uzina de ciment din Râbnița	Ciment
20	Combinatul Siderurgic Moldovenesc din Râbnița	Oțel
21	Uzina de cărămidă din Tiraspol	Cărămidă

Opțiunea II maximizează avantajele de mediu, precum și beneficiile economice și sociale, care rezultă ca urmare a implementării Acordului Climatic de la Paris și Tratatului Comunității Energetice. Costurile identificate pentru implementarea Opțiunii II nu sunt disproporționate, deoarece stabilirea prețului de carbon și alinierea la CBAM va fi realizată treptat, pe parcursul unei perioade de timp, în care agenții

economici vor reuși să se conformeze domeniului de aplicare al mecanismului CBAM. Totodată, beneficiile vor fi semnificative, reieșind din faptul că o politică privind schimbările climatice orientată spre un viitor, care va determina o tranziție echitabilă și corectă către o economie verde, neutră din punct de vedere climatic și competitivă, va crea în același timp oportunități propice pentru o creștere durabilă.

c) Expuneți opțiunile alternative analizate sau explicați motivul de ce acestea nu au fost luate în considerare

Republica Moldova, ca țară care a ratificat Acordul de la Paris și Tratatul Comunității Energetice este obligată să implementeze normele internaționale.

În condițiile armonizării legislației Republicii Moldova cu standardele Uniunii Europene, adoptarea proiectului de lege privind acțiunile climatice care reglementează acțiunile obligatorii la nivel național pentru stabilizarea concentrațiilor de gaze cu efect de seră în atmosferă la un nivel care să împiedice orice perturbare antropică periculoasă a sistemului climatic pentru a proteja sănătatea și bunăstarea umană împotriva riscurilor legate de clima, a conserva biodiversitatea și a consolida serviciile ecosistemice, este o soluție optimă pentru îndeplinirea prevederilor *acquis*-ul climatic al Uniunii Europene și Planul de Decarbonizare al Comunității Energetice.

Respectiv, a treia opțiune alternativă nu a fost identificată, punându-se accent pe necesitatea respectării angajamentelor internaționale și față de Uniunea Europeană asumate de Republica Moldova.

4. Analiza impacturilor opțiunilor

a) Expuneți efectele negative și pozitive ale stării actuale și evoluția acestora în viitor, care vor sta la baza calculării impacturilor opțiunii recomandate

Tranziția către obiectivul privind neutralitatea climatică și consolidarea rezistenței la schimbările climatice necesită schimbări la nivelul tuturor politicilor și un efort colectiv al tuturor sectoarelor economiei și ale societății, astfel cum este subliniat în Pactul Verde European.

În anul 2016 Guvernul a elaborat și aprobat Strategia de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în anul 2030 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia (SDER), HG 1470/2016. La momentul actual pot fi trasate deja unele concluzii pe marginea îndeplinirii angajamentelor asumate de țară. SDER a stabilit obiective intermediare de reducere a emisiilor de GES.

Conform estimărilor prealabile, Republica Moldova, în ansamblu, poate constata anumite reușite privind îndeplinirea obiectivelor trasate către acest an. Conform Tabelul 7 de mai jos, în care este prezentat mersul îndeplinirii SDER, Republica Moldova a depășit nivelul planificat de emisii cu doar cca 4%, înregistrând progrese la reducerea emisiilor de GES în sectoarele „Producerea energiei electrice și termice” – cu 19% și Agricultură – cu 26%. Totodată, se înregistrează creșteri însemnate de GES, față de țintele prestabilite pentru anul 2020, în sectoarele „Clădiri” – cu 49%, „Transporturi” – cu 37% și „Procese industriale” – cu 39%.

Tabelul 7. Mersul îndeplinirii SDER aprobată prin HG nr. 1470/2016

Sectoarele	Ținta SDER pentru anul 2020, emisii GES, ktCO ₂ eq	Emisiile estimative de GES efectiv generate în anul 2020, kt CO ₂ eq	Creșterea emisiilor de GES în 2020 față de obiectivul SDER pentru acest an, %
Sectorul energetic, inclusiv:	8796	9370	7
- Producerea energiei electrice și termice	5070	4105	-19
- Clădiri	1727	2574	49
- Transporturi	1999	2730	37
Procese industriale	782	1090	39
Agricultura	2613	1929	-26
Silvicultura	-712	-496	-30
Deșeuri	1437	1590	11
Total național GES, cu Silvicultura	12978	13483	4
Total național GES, fără Silvicultura	13690	13979	2

În vederea accesării fondului investițional al Fondul Verde pentru Climă, țara trebuie să demonstreze că ea se aliniază la obiectivele globale de reducere a emisiilor de GES. Una dintre acțiuni care demonstrează efectiv voința țării în acest sens o constituie prezența documentului de dezvoltare cu emisii reduse care reflectă obiectivele Contribuției Naționale Determinate actualizate. R. Moldova a făcut pași concreți spre accesarea fondurilor Fondul Verde pentru Climă. Pe lângă aprobarea SDER, aceasta a dezvoltat și Programul de Țară al Republicii Moldova (PT) pentru angajare cu Fondul Verde pentru Climă pe anii 2019-2024. Prezența acțiunii de reducere a GES în PT este obligatorie pentru oricare beneficiar atunci când acesta este intenționat să obțină finanțare de la acest fond în vederea realizării măsurii în cauză.

În cadrul Conferinței părților la CONUSC au fost adoptate Deciziile 1/CP.15 și 1/CP.16, ce au contribuit în mod semnificativ la progresul înregistrat în abordarea într-o manieră echilibrată a provocărilor ridicate de schimbările climatice. Deciziile respective au introdus noi cerințe de monitorizare și de raportare care se aplică în ceea ce privește punerea în aplicare a strategiilor ambițioase de reducere a emisiilor, și presupun oferirea de sprijin financiar țărilor în curs de dezvoltare.

Decizia 1/CP.16 solicită Părților semnatare ale CONUSC să elaboreze strategii sau planuri de dezvoltare cu emisii scăzute de carbon. Prin transpunerea prevederilor Deciziei 18/CMA.1 „Modalități, proceduri și ghidări privind cadrul de reglementare cu nivel înalt de transparență pentru acțiuni și suport, conform Articolului 13 al Acordului de la Paris”, este imperativă evaluarea progresului înregistrat în implementarea politicilor și măsurilor de atenuare prevăzute în Contribuția Națională Determinată a Republicii Moldova către Acordul Climatic de la Paris. Se așteaptă că astfel de strategii sau planuri să contribuie la trecerea la o societate cu emisii reduse de carbon și să asigure o creștere continuă și o dezvoltare durabilă, precum și la realizarea de progrese în mod eficient din punct de vedere al costurilor în vederea realizării obiectivului climatic pe termen lung, ținând cont în mod corespunzător de etapele intermediare.

Viziunea de adaptare la schimbările climatice a Republicii Moldova încorporează conceptul de integrare a adaptării climatice în planificarea dezvoltării pe termen mediu și lung în scopul promovării acțiunii de adaptare, îmbunătățirii integrării riscurilor climatice în luarea deciziilor de investiții și planificarea afacerilor, precum și în utilizarea terenurilor și ecosistemelor, sporirea rezilienței sectoarelor economice și accelerarea tranziției către o dezvoltare durabilă și rezilientă a țării.

Urmare analizei efectuate, dintre *efectele negative* ale stării actuale putem remarca:

- Sistemul organizatoric instituțional existent nu este unul integrat și nu va asigura soluționarea, în mod organizat și unitar, a problemelor din domeniu, măsurile întreprinse în vederea prevenirii riscurilor și atenuării emisiilor de GES și adaptării la schimbările climatice vor fi insuficiente.
- Monitorizarea și raportarea și evaluarea periodică a eforturilor depuse de acestea pentru abordarea schimbărilor climatice nu va asigura un control eficient asupra contribuției, astfel nu se vor stabili prioritățile cu privire la atenuare a emisiilor de GES și adaptare la schimbările climatice.
- Nu se va integra riscurile climatice în procesul de luare a deciziilor privind investițiile și planificarea afacerilor, cu menținerea în procesul decizional a incluziunii sociale și rămânând sensibil la impactul de gen al schimbărilor climatice.
- Creșterea temperaturilor și intensificarea fenomenelor meteorologice generează costuri uriașe pentru economie și afectează capacitatea de a produce alimente, astfel sectoarele economice, precum silvicultura, agricultura, turismul și construcțiile vor suporta în mare parte consecințe negative.
- Nu se va stimula inovarea și dezvoltarea tehnologiilor verzi.
- Se menține posibilitatea redusă de obținere a investițiilor și a resurselor financiare de către operatorii de instalații care cad sub incidența Anexei nr.1 proiectului legii, pentru a implementa și stimula măsuri de reducere a emisiilor de GES la un cost minim pentru mediu de afaceri și societate.
- Există riscul taxării agenților economici la un preț de carbon mai înalt, conform celui stabilit în UE, după alinierea la Mecanismul de ajustare a carbonului la frontieră (în continuare –

CBAM), care va intra în vigoare în anul 2026, în caz în care nu vom reglementa mecanismul de taxare pentru carbon la nivel național.

- Nu se va îmbunătăți gradul de sensibilizare și de informare a publicului.

Efecte pozitive - Nu există efecte pozitive prin continuarea stării actuale, decât numai economisirea cheltuielilor din Bugetul de Stat, fiindcă proiectul propus este axat pe instituționalizarea funcțiilor de raportare a progresului înregistrat în implementarea contribuției naționale determinate, respectiv elaborarea a strategiei de dezvoltare cu emisii reduse de carbon pe termen lung și consolidarea capacităților instituționale în asigurarea sistemului MRV pentru instalațiile staționare și în sectoarele transportului din domeniul aviației și maritim.

Reducerile rentabile planificate de emisii sunt în conformitate cu direcția prevăzută în Strategia Națională de Dezvoltare "Moldova Europeană 2030" pentru trecerea la o economie cu emisii scăzute de carbon până în 2030. Sprijinul acordat noilor alternative va contribui la menținerea competitivității economiei și mai ales va încuraja o creștere economică verde și durabilă.

b¹) Pentru opțiunea recomandată, identificați impacturile completând tabelul din anexa la prezentul formular. Descrieți pe larg impacturile sub formă de costuri sau beneficii, inclusiv părțile interesate care ar putea fi afectate pozitiv și negativ de acestea

Opțiunea II presupune elaborarea și promovarea proiectului Legii privind acțiunile climatice. Intervenția propusă vine să soluționeze problemele și aspectele expuse la secțiunile 1b) și 3b) din AI.

Impactul economic

Agencia de Mediu va avea nevoie de personal specializat pentru a gestiona autorizațiile de mediu și cerințele anuale de raportare a emisiilor. Ar fi nevoie de o diviziune dedicată de circa 4 - 8 persoane pentru a îndeplini responsabilitățile autorității competente, inclusiv examinarea cererilor privind autorizațiile de mediu și a planurilor de monitorizare asociate, primirea și asigurarea calității rapoartelor anuale privind emisiile, eliberarea și gestionarea cotelor/alocațiilor. Costurile estimate pentru funcționarea acestei diviziuni ar putea fi cuprinse anual între 200 - 250 mii USD, în funcție de ratele salariale naționale.

Pentru atingerea scopului propus de planificare, raportare și monitorizare este preconizată recepționarea unui sprijin financiar extern, recepționat de către Instituția publică "Oficiul Național de Implementare a Proiectelor în domeniul Mediului" prin intermediul mecanismelor Fondului Global de Mediu (GEF).

Astfel, pentru pregătirea Comunicărilor Naționale ale Părților semnatare către CONUSC, Fondul fiduciar GEF oferă țărilor în curs de dezvoltare 517 mii dolari SUA, odată la 4 ani, și respectiv pentru pregătirea Rapoartelor Bienale de Transparență.

În ceea ce privește instrumentele de raportare și de gestionare a Registrelor, RM dispune deja de sistemul de raportare online RETP, care va necesita o întreținere și o actualizare permanentă pe măsură ce mai multe instalații raportează. Sistemul ar trebui să permită, de asemenea, descărcarea rapoartelor anuale de emisii.

Conform opiniei experților Proiectului MESA, economia modestă a Moldovei și comerțul limitat cu UE presupune că doar câteva întreprinderi vor fi afectate, inclusiv lista de doar 21 de instalații care ar intra sub incidența unui mecanism de taxare a carbonului comparabil cu ETS al UE. Dintre acestea, doar 13 instalații potențial se încadrează în sectoarele CBAM, inclusiv companii din domeniul energiei, cimentului și metalurgiei. Volumul mic al schimburilor comerciale și numărul limitat de instalații afectate sugerează că impactul economic total al CBAM asupra economiei naționale va fi neglijabil. Cu toate acestea, la nivelul instalațiilor, există posibilitatea ca CBAM să aibă un impact semnificativ, în funcție de sector, intensitatea carbonului în produsele lor și de volumul schimburilor comerciale cu UE.¹⁴

Finanțarea externă oferită acoperă activități costisitoare privind analize, evaluări, cu implicarea și realizarea unor studii aprofundate, în multe cazuri cu implicarea expertizei externe. Finanțarea respectivă se solicită periodic în conformitate cu deciziile CONUSC de la GEF prin intermediul agențiilor de

¹⁴ Carbon pricing and the carbon border adjustment mechanism: implications and impacts in Moldova. September 25.2023. Moldova Energy Security Activity (Tetra Tech ES, Inc.)

implementare ONU, care pe moment sunt două: UNEP și UNDP. Republica Moldova achită cotizațiile sale anuale către CONUSC (800 USD anual), nu există riscul de a nu recepționa aceste surse financiare externe.

Începând cu 2019, Republica Moldova anticipă să beneficieze de o creștere semnificativă a sprijinului financiar al donatorilor în economie, inclusiv pentru elaborarea proiectelor legate de climă. În această ordine de idei, se cere de activat în primul rând acordurile încheiate în ultimii ani, care au fost înghețate din cauza compromiterii valorilor democratice din țară. Pentru termen mediu, aceste acorduri, de rând cu altele, aflate în stadiul final al negocierilor, sunt prezentate în Tabelul 8.

Tabelul 8. Bugetul pentru implementarea proiectelor legate de climă în RM pe termen mediu

Donatorii	Proiect/ Program	Suma
BEI BERD	Reabilitarea drumurilor naționale ¹⁵	59,4 mil €
BERD BEI UE NIP (component de grant – în proces de negociere)	Îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor publice și rezidențiale din Republica Moldova ¹⁵	80 mil €
Agencia Japoneză de Cooperare Internațională (JICA)	Dezvoltarea capacităților managerilor locali în energetică, în vederea unei implementări bune a politicilor de stat privind eficiența energetică la nivel local ¹⁵	5 mil US\$
USAID	Programul de inovare în tehnologii curate pentru IMM-uri și start-up-uri în Republica Moldova ¹⁵	2,25 mil US\$
	Programul de la fermier – la fermier în Moldova ¹⁶	1 313 140 US\$
CPIU-IFAD	Programul de dezvoltare economică incluzivă rurală și reziliență climatică (IFAD VI) ¹⁷ și proiectul de reziliență rurală (IFAD VII) ¹⁸	26,08 mil US\$ 23,7 mil US\$
ADA/PNUD	Promovarea schimbărilor climatice și a soluțiilor de reducere a riscurilor de dezastre în sectoarele apă și protecție civilă pentru reziliență rurală sporită ¹⁹	1 294 686 US\$
Uniunea Europeană/PNUD	EU4Climate ²⁰	1 080 700 US\$
Guvernul României	Eliminarea surselor directe de poluare a apelor subterane prin conservarea sau lichidarea fântânilor arteziene abandonate sau deteriorate pe teritoriul Republicii Moldova.	2 650 000 €
	Restaurarea și întreținerea ecosistemelor lacustre din lunca Prutul inferior (Manta, Beleu), parte a zonei umede RAMSAR	1 500 000 €
	Soluții pentru adaptarea la schimbările climatice a bazinului hidrografic Bâc.	10 000 000 €
	Reducerea emisiilor de GES prin îmbunătățirea gestionării deșeurilor periculoase în Republica Moldova	850 000 €

Costurile pentru agenți economici

Fiecare întreprindere de stat și societate pe acțiuni subordonate organelor centrale de specialitate ale administrației publice, precum și cele cu cotă-parte de stat menționate în Anexa 2 la HG nr.1277/2018 au

¹⁵ <https://mei.gov.md/sites/default/files/matricea_proiectelor_de_asistenta_externa_pe_domeniul_economic_2019_r_o.docx>

¹⁶ <<http://amp.gov.md/aim/viewActivityPreview.do?public=true&pagelid=2&activityid=12217&language=ro>>

¹⁷ <<https://www.ucipifad.md/en/programe/programe-in-derulare/proiectul-de-rezilienta-rurala-ifad-vii/>>

¹⁸ <<https://www.ucipifad.md/en/programe/programe-in-derulare/programul-rural-de-rezilienta-economico-climatica-incluziva-ifad-vi/>>

¹⁹ <<https://www.md.undp.org/content/moldova/en/home/projects/Promotion-of-climate-change-disaster-risk-reduction.html>>

²⁰ <<https://www.md.undp.org/content/moldova/en/home/projects/eu-4-climate.html>>

un specialist în domeniul asigurării eficienței energetice și protecției mediului înconjurător. Chestionarele care sunt expediate anual de către Agenția de Mediu, sunt completate fără dificultate prin intermediul acestor specialiști, întrucât acești indicatori oricum sunt monitorizați în conformitate cu cadrul legal existent, cu atât mai mult, acești agenți economici raportează informația respectivă și altor instituții abilitate, precum ar fi Agenției pentru Eficiență Energetică și Biroului Național de Statistică.

Trebuie de menționat, că chestionarea respectivă a fost realizată de către Ministerul Ecologiei, ulterior a Mediului, respectiv de către MADRM de-a lungul anilor, practic odată cu inițierea implementării primelor proiecte de elaborare a comunicării naționale și rapoartelor bienale actualizate. Nu au fost întâmpinate careva dificultăți în cazul acestor întreprinderi, întrucât sunt întreprinderi de stat, sau în care statul are o cotă parte.

Procesul de monitorizare și raportare emisiilor de GES LA instalațiile staționare și în sectoarele transportului din domeniul aviației și maritim prevăd anumite costuri. Planul de monitorizare și raportul anual de monitorizare a emisiilor de GES sunt întocmite de obicei de către angajații operatorului, în principal de către inginerii tehnici responsabili de procesul de lucru. Doar în cazul instalațiilor industriale mari și complexe sau în sectoarele transportului din domeniul aviației și maritim ar putea surveni cazul de a fi nevoie de persoane externe cu experiență (experți externi). Această parte a procesului, practic nu generează costuri, deoarece posibil va fi necesar doar de instruirea persoanelor implicate în procesul de întocmire a documentelor, activitate care se poate realiza și pe parcursul formării personalului.

Verificarea raportului de monitorizare este însă o sarcină care este, prin definiție, realizată de un verificator extern acreditat de către MOLDAC sau verficatorii acreditați în conformitate cu standardele și cerințele stabilite în cadrul Uniunii Europene și rezultatele activităților de evaluare a conformității cărora sunt recunoscute de către Cooperarea Europeană pentru Acreditare. Costul poate varia foarte mult în funcție de furnizorul de servicii, domeniul de activitate, tipul de instalații, categoria de producție, ș.a. Activitățile industriale complexe sunt mai costisitoare de verificat decât simplele instalații de ardere cu gaz.

De remarcă, că urmare consultărilor efectuate de experții proiectului EU4Climate cu verficatorii și companiile care prestează servicii pe piața UE, s-a stabilit că costurile de verificare nu pot fi divizate în mai mici sau mai mari bazându-ne pe dimensiunea instalației – adică o centrală termică de 70 MW ar putea fi verificată la același preț ca și o centrală de 25 MW, totul fiind proporțional cu complexitatea instalației, domeniului de activitate, categoria de producție, etc.

Având în vedere toate cele menționate mai sus, inclusiv consultările privind costurile de prestare a serviciilor pe plan internațional, o estimare aproximativă este că în regiunea UE, verificarea unei instalații simple de ardere cu gaz ar putea fi în jur de 800 - 1000 EUR, în timp ce o instalație industrială complexă ar putea plăti până la 3000 - 10 000 EUR pentru costurile de verificare.

Tabelul 9. Distribuirea costurilor după categoriile de activități

Implementarea Sistemului MRV pentru instalațiile staționare și în sectoarele transportului din domeniul aviației și maritim	
Investiții/Costuri pentru operatorii	Categoriile de activități
Conform opiniei experților din cadrul proiectului EU4Climate, pentru consolidarea capacităților instituționale în asigurarea sistemului MRV identificate costurile variază între 65000-100 000 Euro.	<ul style="list-style-type: none"> • Costuri de instruire a funcționarilor în legătură cu specificațiile tehnice prevăzute de Directiva 2003/87/CE EU ETS. • Efectuarea inspecțiilor pentru verificarea conformității instalațiilor care cad sub incidența EU ETS. • Costurile asociate cu activitățile de verificare: instruire; procurare a standardelor de verificare a emisiilor de GES; acreditarea verficatorilor.
Domeniul Aviației	Categoriile de activități
<ul style="list-style-type: none"> • Conform opiniei experților din cadrul proiectului EU4Climate, costul mediu în asigurarea MRV pentru o companie aeriană depinde de numărul de aeronave, tipul de combustibil, numărul de zboruri, distanța de 	<ul style="list-style-type: none"> • Întocmirea planului de monitorizare și elaborarea raportului anual de monitorizare a emisiilor de GES; • Verificarea raportului de monitorizare.

zbor. Poate fi în intervalul de 5.000 EUR pe an pentru o companie aeriană mică, în timp ce costul mediu pentru o companie mare poate fi în intervalul de 150.000 EUR pe an.	<ul style="list-style-type: none"> • Instruirea persoanelor implicate în procesul de întocmire a documentelor. Aceste instruiri pot fi realizate în procesele de formare a personalului, fapt ce poate duce la minimizarea costurilor.
Transportul maritim	Categoriile de activități
<ul style="list-style-type: none"> • Costul conformării cu cerințele EU ETS MRV variază în funcție de dimensiunea navei și de cantitatea de combustibil consumată. Potrivit Sustainable Ships²¹, costul pentru compania de transport este de aproximativ 200 EUR per tona metrică de combustibil cu 70 EUR per tona metrică de CO₂. • Pentru MRV UE în conformitate cu Regulamentul UE 2015/757, serviciile de vericator acreditat pentru navele cu o capacitate mai mare de 5000 GT atunci când tranzacționează în zona UE se ridică la 1000 EUR per navă. 	<ul style="list-style-type: none"> • Întocmirea planului de monitorizare și elaborarea raportului anual de monitorizare a emisiilor de GES; • Verificarea raportului de monitorizare. • Instruirea persoanelor implicate în procesul de întocmire a documentelor. Aceste instruiri pot fi realizate în procesele de formare a personalului, fapt ce poate duce la minimizarea costurilor.

Costurile pentru autoritățile publice

Agencia de Mediu va avea nevoie de personal specializat pentru a gestiona autorizațiile de mediu și cerințele anuale de raportare a emisiilor. Ar fi nevoie de o diviziune dedicată de circa 4 - 8 persoane pentru a îndeplini responsabilitățile autorității competente, inclusiv examinarea cererilor privind autorizațiile de mediu și a planurilor de monitorizare asociate, primirea și asigurarea calității rapoartelor anuale privind emisiile, eliberarea și gestionarea cotelor/alocațiilor. Costurile estimate pentru funcționarea acestei diviziuni ar putea fi cuprinse anual între 200 - 250 mii USD, în funcție de ratele salariale naționale

Implementarea prevederilor proiectului propus spre aprobare necesită careva măsuri instituționale suplimentare (creare unui noi proceduri de acreditare a vericatorilor).

Vericatorul de rapoarte anuale de monitorizare a emisiilor de GES trebuie să fie acreditat de către organul național de acreditare (în cazul Republicii Moldova ar fi Centrul Național de Acreditare ("MOLDAC")), pentru faptul, că îndeplinește atât cerințele stabilite de standardele armonizate, precum și cerințele pentru a efectua verificarea raportului unui operator în conformitate cu prevederile Legii nr.235/2011 privind activitățile de acreditare și de evaluare a conformității sau acreditarea căruia este recunoscută conform legislației.

Reieșind din analizele efectuate, reiterăm că la această etapă nu este posibil să se efectueze o identificare detaliată a costurilor necesare pentru. Disponibilitatea limitată și fragmentarea datelor obținute prin consultări, plus lipsa estimărilor de costuri exacte, împiedică orice analiză solidă și concluzii fundamentale privind costurile necesare implementării prevederilor

În final, se așteaptă a fi obținute efecte pozitive asupra sectorului economic național în general, a industriei și asupra IMM-urilor, în ceea ce privește eficiență din punctul de vedere al resurselor administrative și financiare planificate pentru punerea în aplicare a acțiunilor și măsurilor stabilite, cât și siguranța sporită a investitorilor prin intermediul obligațiilor simplificate.

Impactul social

Prezentul act normativ are impact social direct:

- ❖ stare mai bună a sănătății și, ca urmare, diminuarea numărului de boli și de decese premature;
- ❖ asigurarea măsurilor de conservare a apei și ajustarea perioadelor de plantare și recoltare, care ar putea avea un rol esențial în reducerea pierderilor cauzate de insuficiența de umiditate din viitor;

²¹ EU ETS — Sustainable Ships (sustainable-ships.org)

- ❖ influența directă asupra investițiilor interne, atragerea investițiilor străine și, ca urmare, obținerea beneficiilor pentru dezvoltarea locală și regională;
- ❖ beneficii sociale printr-o mai bună conștientizare, implicare și responsabilizare cu privire la problemele de mediu (de exemplu, responsabilitatea socială și implicarea în luarea măsurilor de prevenire a poluării mediului);
- ❖ tratamentele silvice și funcțiile de protecție ale pădurilor;
- ❖ promovarea turismului ca rezultat al îmbunătățirii valorii estetice a mediului (păduri, ape, rezervații naturale);
- ❖ societatea civilă va beneficia de creșterea nivelului de comunicare a informației în domeniul schimbărilor climatice, de consultare și implicare.

Impactul asupra mediului

Măsurile stabilite în proiectul propus vor contribui la:

- ❖ reducerea gradului de poluare prin reducerea oxigenului a solului și bazinelor acvatice în perioade cu temperaturi înalte;
- ❖ sporirea potențialului fondului silvic de captare a emisiilor de GES;
- ❖ sporirea potențialului de reproducere a biodiversității;
- ❖ reducerea vulnerabilității asociate cu schimbarea climei pe termen scurt, mediu și lung, dar și spațial, limitând impactul negativ asupra ecosistemelor, cu influențe directe asupra calității resurselor naturale;
- ❖ conservarea resurselor naturale necesare pentru existența vieții.

Beneficiile aferente atenuării schimbărilor climatice vor depăși cu mult costurile de asigurare a conformității. În primul rând, măsurile propuse se vor concretiza în creșterea duratei de viață și în îmbunătățirea stării de sănătate a oamenilor, ca urmare a reducerii numărului de decese cauzate de boli provocate de schimbările climatice. Totodată, se vor înregistra beneficiile ecologice substanțiale datorate reducerii pagubelor cauzate ecosistemelor, care sunt dificil de exprimat în termeni monetari. Dacă se ține seama de câștigurile de productivitate rezultate din punerea sa în aplicare, impactul acestei politici asupra valorii nete a PIB-ului este compensat în întregime, rezultând și beneficii directe suplimentare din reducerea costurilor pentru asistența medicală, ca urmare a scăderii numărului de cazuri de îmbolnăvire din cauza efectelor schimbărilor climatice, precum și diminuarea pagubelor în ceea ce privește pierderea recoltelor și degradarea infrastructurii, urmare riscurilor climatice.

Beneficiile intervenției statului:

Beneficiile în urma reducerii emisiilor de GES, adaptării la schimbările climatice și protejării mediului ca întreg, în baza standardelor *acquis*-ul climatic al Uniunii Europene și ajustării cu prevederile Acordului Climatic de la Paris, sunt următoarele:

- ❖ progresarea Republicii Moldova pe termen lung spre dezvoltarea economică verde;
- ❖ promovarea sinergicilor între obiectivele climatice și cele de dezvoltare (oportunități de angajare, co-beneficii în raport cu sănătate, aer, biodiversitate etc.);
- ❖ atingerea obiectivelor stabilite în Acordul Climatic de la Paris privind reducerea necondiționată a emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) până la 70% către anul 2030 și reducerea necondiționată până la 88%, comparativ cu anul de referință 1990;
- ❖ alinierea Republicii Moldova la cele mai recente descoperiri științifice de pe plan internațional, în ceea ce privește tehnologii eficiente din punct de vedere energetic;
- ❖ implementarea standardelor și normelor naționale de protecție a mediului în conformitate cu standardele UE, în vederea reducerii emisiilor de noxe, inclusiv celor din sectorul transporturi
- ❖ facilitarea adaptării la consecințele inevitabile ale schimbărilor climatice în mod eficient din perspectiva costurilor, dar și a respectării drepturilor cetățenilor la un mediu sănătos, fiind

ecologizate IMM-urile din Republica Moldova pentru a stimula dezvoltarea durabilă și competitivitatea economică;

- ❖ atragerea sprijinului financiar internațional necesar acoperirii costurilor pentru reducerea emisiilor de GES și adaptarea la efectele schimbărilor climatice, cât și de asistență sub formă de transfer de tehnologii și de consolidare a capacităților.

b²⁾ Pentru opțiunile alternative analizate, identificați impacturile completând tabelul din anexa la prezentul formular. Descrieți pe larg impacturile sub formă de costuri sau beneficii, inclusiv părțile interesate care ar putea fi afectate pozitiv și negativ de acestea

- Nu este relevant. Nu sunt identificate opțiuni alternative.

c) Pentru opțiunile analizate, expuneți cele mai relevante/iminente riscuri care pot duce la eșecul intervenției și/sau schimba substanțial valoarea beneficiilor și costurilor estimate și prezentați presupuneri privind gradul de conformare cu prevederile proiectului a celor vizați în acesta

Riscuri identificate în procesul de elaborare a analizei impactului de reglementare țin de următoarele acțiuni:

- Atingerea țintelor în materie de reducere a emisiilor de GES și adaptării la schimbările climatice necesită uneori luarea unor decizii politice dificile;
- Pentru a se obține îmbunătățiri reale în ceea ce privește atenuarea schimbărilor climatice, este necesar să se pună în aplicare acțiuni prompte și eficiente pentru a reduce emisiile, cu ajutorul unor măsuri adecvate, uneori costisitoare;
- În mod frecvent, măsurile întreprinse de statele, nu sunt suficient de bine direcționate, cât și susținute de estimări de costuri sau nu beneficiază de finanțare;
- Există riscul că proiectele finanțate de partenerii externi, nu vor fi suficient de bine sprijinite de strategiile întocmite de Republica Moldova în vederea implementării eficiente a măsurilor de atenuare și adaptare la nivel național;
- În actualele condiții de piață, comercializarea tehnologiilor alternative „mai ecologice” pot să se confrunte cu anumite dificultăți.

d) Dacă este cazul, pentru opțiunea recomandată expuneți costurile de conformare pentru întreprinderi, dacă există impact disproporționat care poate distorsiona concurența și ce impact are opțiunea asupra întreprinderilor mici și mijlocii. Se explică dacă sunt propuse măsuri de diminuare a acestor impacturi

Întreprinderile mici și mijlocii reprezintă circa 98,7% din totalul întreprinderilor din Republica Moldova, angajând cca 60,7 % din totalul forței de muncă.

Drept urmare a examinării mai multor studii²² și a evoluției politicilor publice a fost identificată necesitatea de a întreprinde acțiuni suplimentare pentru a încuraja IMM-urile în vederea adoptării practicilor de afaceri mai prietenoase cu mediul înconjurător. Analiza statisticilor internaționale a scos în evidență faptul că întreprinderile mici și mijlocii (IMM-urile) generează circa 64% din poluarea industrială, în timp ce doar 16% dintre acestea sunt angajate în acțiuni de mediu. Astfel, o gamă de instrumente și bune practici pentru încurajarea „ecologizării IMM-urilor”, care sunt implementate de către

²² Environmental Policy Toolkit for SME Greening in EU Eastern Partnership Countries, OECD Green Growth Studies (Chapter 9, Information Scheme for Greening SMEs in the Republic of Moldova) https://read.oecd-ilibrary.org/environment/environmental-policy-toolkit-for-sme-greening-in-eu-eastern-partnership-countries_9789264293199-en#page1

Preliminary findings of the scoping stage: Greening SME and Green Industry in the Republic of Moldova, under the EaPGreen Program, <http://www.unece.org/environmental-policy/conventions/environmental-assessment/about-us/protocol-on-sea/enveiaabout-eap-green/environmental-policy/treaties/environmental-impact-assessment/about-us/protocol-on-sea/envseaeapgreensea-pilot-projects/moldova-application-of-sea-for-the-national-level-pilot.html> (Concluzii și recomandări: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/cnv/eia/meetings/2016/SEA_Scoping_Training_21-22_Apr_Chisinau/SEA_Scoping_Road_Map_SMEs_RO.pdf)

statele membre ale Uniunii Europene, pot fi adoptate și diseminate în rândul IMM-urilor din Republica Moldova pentru a stimula dezvoltarea durabilă și competitivitatea economică internațională.

În anul 2019 Guvernul Republicii Moldova a reiterat angajamentele și importanța sporirii procesului de decuplare a creșterii economice de degradarea mediului prin integrarea măsurilor economiei verzi în procesele de producere ale diverselor ramuri ale economiei naționale, prin asocierea la proiectul interguvernamental a țărilor parteneriatului Estic "EU4Environment" și reflectarea măsurilor în principalele documente de politici ale Guvernului.

Astfel, a fost elaborat Programul Național de Ecologizare a IMM-urilor aprobat prin Hotărârea Guvernului Nr. 592 din 27.11.2019, care vine să acorde suport IMM-urilor în depășirea necesităților și problemelor întâmpinate de IMM-uri în calea lor spre ecologizare.²³

În ceea ce privește costurile de conformare și impactul care poate fi cauzat de investițiile necesare ca urmare a implementării Hotărârii Guvernului nr.1277, fiind un document axat în primul rând pe instituționalizarea funcțiilor de monitorizare și raportare a emisiilor de gaze cu efect de seră și altor informații relevante pentru schimbările climatice nu prevede un impact asupra întreprinderilor mici și mijlocii.

Inventarierea poate fi efectuată "de sus în jos", "de jos în sus" sau printr-o abordare combinată. Inventarul național al Republicii Moldova este compilat prin aplicarea abordării „de sus în jos”, oferind evaluări ale emisiilor de GES la nivel național.

Conform opiniei experților Proiectului MESA, economia modestă a Moldovei și comerțul limitat cu UE presupune că doar câteva întreprinderi vor fi afectate, inclusiv lista de doar 21 de instalații care ar intra sub incidența unui mecanism de taxare a carbonului comparabil cu ETS al UE. Dintre acestea, doar 13 instalații potențial se încadrează în sectoarele CBAM, inclusiv companii din domeniul energiei, cimentului și metalurgiei. Volumul mic al schimburilor comerciale și numărul limitat de instalații afectate sugerează că impactul economic total al CBAM asupra economiei naționale va fi neglijabil. Cu toate acestea, la nivelul instalațiilor, există posibilitatea ca CBAM să aibă un impact semnificativ, în funcție de sector, intensitatea carbonului în produsele lor și de volumul schimburilor comerciale cu UE.

În cazul Republicii Moldova, exporturile de produse CBAM, și anume fier și oțel, către UE reprezintă peste 2,5% din producția sa, ceea ce face ca aceasta să fie una dintre țările cele mai afectate din cauza impactului direct.

În concluzie, impactul CBAM în RM ar putea fi semnificativ, dar numai pentru o mică parte a economiei - având în vedere că acoperirea sectorială este omogenă, cuprinzând în mod restrâns industria siderurgică. Având în vedere că există doar o singură instalație (din lista de instalații potențiale) care produce în prezent fier și oțel, intervențiile pentru a limita impactul CBAM ar putea viza sprijinirea operatorului industrial în vederea adoptării unor metode de producție mai puțin poluante, sau investiții specifice de modernizare a instalației pentru a reduce intensitatea carbonului în producția de fier și oțel. În plus, Combinatul Siderurgic Moldovenesc din Râbnita utilizează în procesul de producție tehnologia cuptoarelor cu arc electric, care are o intensitate mai mică a carbonului decât furnalele convenționale de topire a oțelului. Având în vedere intensitatea mai scăzută a carbonului din oțelul produs în RM, se așteaptă ca impactul CBAM să fie minim, deoarece cererea de produse cu emisii reduse de carbon, determinată de CBAM, va fi în creștere în timp.²⁴

Prin analizarea comerțului RM cu UE, impactul CBAM poate fi, determinat pe sectoare, în raport cu un certificat CBAM estimat, în conformitate cu mediile ETS al UE.

Rezultatele studiului realizat de către experții Proiectului MESA arată că produsul care ar fi cel mai afectat din punct de vedere al prețului ar fi cimentul, întrucât valoarea certificatelor ar putea atinge circa 95% din valoarea exporturilor. Acesta este un factor important de luat în considerare, întrucât reprezintă un cost care ar trebui să fie absorbit de producătorii din RM în cazul în care costul suplimentar nu poate fi adăugat la produs. Din fericire, ponderea cimentului exportată în UE este mică (mai puțin de 5%), iar

²³ Monitorul Oficial Nr.360-366 din 06.12.2019 https://www.legis.md/cautare/getResults?lang=ro&doc_id=119235

²⁴ Carbon pricing and the carbon border adjustment mechanism: implications and impacts in Moldova. September 25.2023. Moldova Energy Security Activity (Tetra Tech ES, Inc.,p.33)

producătorii vor avea timp pentru a se adapta la acest impact, întrucât costul CBAM va fi efectiv abia din 2026, pornind de la 2,5%, și va crește treptat până la 100% în 2034.

În cazul fierului și oțelului, impactul prețului pe carbon ar fi de până la 2,0%, ceea ce pare a fi gestionabil, fie pentru că este absorbit de cumpărător, fie prin eficientizarea proceselor. De asemenea, merită remarcat faptul că prețul unitar al exporturilor aproape s-a dublat în ultimii patru ani, ceea ce înseamnă că impactul potențial al CBAM în cazul oțelului din RM ar fi minim. Calculele reprezintă un scenariu conservativ, întrucât presupune că toate emisiile asociate produsului vor fi taxate ca certificate CBAM.

Experții Proiectului MESA, consideră, că în caz, în care valoarea alocațiilor UE va crește treptat de la aproximativ 100 EUR/tonă în 2025 la 130 EUR/tonă în 2034; și eliminarea treptată a alocațiilor gratuite (Tabelul 7), CBAM după 2030 va avea un impact din ce în ce mai semnificativ asupra taxelor pe care industriile cimentului și oțelului vor fi obligate să le plătească la intrarea pe piața UE. Conform acestor date și estimări, cimentul apare ca fiind sectorul cel mai afectat. Reducerea intensității emisiilor de carbon, aplicarea unui preț la emisiile de carbon sau stimularea compensărilor prin intermediul pieței voluntare sunt opțiuni potențiale pentru reducerea obligațiilor CBAM pentru sectorul cimentului din RM.

Tabelul 10. Taxele CBAM pentru ciment și oțel(2026-2034)(1,000Eur/An)

PRODUS	EXPORTUL MEDIU ANUAL (KT)	EMISII ASOCIATE, T CO ₂ /KT PRODUS	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
			Ciment	32	23.5	60.4	124.4	256.3	593.9	1,318.6	1,708.3
Oțel	287	43.0	110.7	228.1	469.9	1,089.0	2,417.8	3,132.2	3,887.2	4,684.8	5,610.8

Concluzii

e) Argumentați selectarea unei opțiuni, în baza atingerii obiectivelor, beneficiilor și costurilor, precum și a asigurării celui mai mic impact negativ asupra celor afectați

Conform opiniei experților din cadrul proiectului EU4Climate, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD Moldova, dezastrele naturale provocate de climă aduc Republicii Moldova prejudicii economice anuale de cca 2% din PIB. Printre cele mai expuse intemperiiilor este sectorul agricol, cu o cotă de cca 14% în PIB și o treime din forța de muncă ocupată. Potrivit experților, fenomenele meteo extreme provocate de schimbarea climei, printre care valuri de căldură, incendii de pădure și secete sau precipitații abundente și inundații, sunt înregistrate tot mai des și se vor înțeți. Schimbările climatice ar putea deveni ireversibile și ca să le facem față, urmează să adaptăm sectoarele economiei la noile realități.²⁵

- ❖ Protejarea sistemului climatic este o problemă transfrontalieră. Dimensiunea problemei necesită acțiuni la nivelul mondial, regional, precum și local. Propunerea vizează crearea cadrului juridic privind stabilizarea concentrațiilor de gaze cu efect de seră în atmosferă la un nivel care să împiedice orice perturbare antropică periculoasă a sistemului climatic pentru a proteja sănătatea și bunăstarea umană împotriva riscurilor legate de clima.
- ❖ Ca urmare a analizei de impact, se propune să se urmeze opțiunea II, care se axează pe aplicarea standardelor *acquis*-ul climatic al Uniunii Europene și ajustării cu prevederile Acordului Climatic de la Paris și Tratatului Comunității Energetice, pentru a contribui la progresarea Republicii Moldova pe termen lung spre dezvoltarea economică verde, având la bază intensificarea creșterii durabile, stimularea inovării și dezvoltarea tehnologiilor verzi.
- ❖ Opțiunea recomandată II asigură o contribuție eficientă din punctul de vedere a costurilor la reducerea necondiționată a emisiilor de gaze cu efect de seră în Republica Moldova până la 70% comparativ cu anul de referință 1990 către anul 2030, și până la 88% în mod condiționat, în cadrul eforturilor globale de a limita creșterea temperaturii la mai puțin de 2 °C față de nivelurile preindustriale.

²⁵Jurnal.md. <http://www.jurnal.md/ro/news/e267c5dd70bdc8fc/dezastrele-naturale-provocate-de-clima-aduc-republicii-moldova-prejudicii-economice-anuale-de-circa-2-din-pib.html>

- ❖ Opțiunea recomandată II asigură transpunerea în legislația națională prevederilor Regulamentului (UE) 2021/1119 de instituire a cadrului pentru realizarea neutralității climatice (“Legea europeană a climei”) și altor acte normative ale UE, în acest sens, va fi onorat angajamentul asumat de către Republica Moldova odată cu aderarea la UE, respectând-se tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, dar și a drepturilor cetățenilor la un mediu sănătos, fiind ecologizate în același timp IMM-urile din Republica Moldova pentru a stimula dezvoltarea durabilă și competitivitatea economică internațională.
- ❖ Opțiunea recomandată II asigură armonizarea legislației naționale cu standardele UE în partea ce ține de implementarea unui sistem MRV pentru instalațiile staționare și în sectoarele transportului din domeniul aviației și maritim, respectându-se prevederile Acordului de Asociere RM-UE.
- ❖ Respectarea angajamentelor RM va facilita adaptarea la consecințele inevitabile ale schimbărilor climatice în mod eficient din perspectiva costurilor, dar și a respectării drepturilor cetățenilor la un mediu sănătos. Totodată, ecologizarea IMM-urilor din Republica Moldova va stimula dezvoltarea durabilă și competitivitatea economică internațională.
- ❖ Costurile identificate pentru implementarea Opțiunii II sunt proporționate, dar beneficiile sunt majore.

6. Implementarea și monitorizarea

a) Descrieți cum va fi organizată implementarea opțiunii recomandate, ce cadru juridic necesită a fi modificat și/sau elaborat și aprobat, ce schimbări instituționale sunt necesare

Ministerul Mediului prin intermediul Agenției de Mediu și Inspectoratului pentru Protecția Mediului va asigura implementarea prevederilor proiectului propus spre aprobare.

Agenția de Mediu va implementa sistemul MRV pentru instalațiile staționare și în sectoarele transportului din domeniul aviației și maritim.

Agenția de Mediu va asigura monitorizarea emisiilor de GES în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 1277/2018, va elabora informații și rapoarte aferente domeniului.

Inspectoratul pentru Protecția Mediului va efectua controlul realizării măsurilor în domeniul.

Centrul Național de Acreditare (“MOLDAC”) va acredita verificatorii în conformitate cu prevederile Legii nr.235/2011 privind activitățile de acreditare și de evaluare a conformității.

Evaluarea implementării se va efectua la toate etapele:

- 1) la etapa elaborării măsurilor concrete de implementare (spre exemplu, raportarea emisiilor de GES în scopul verificării coerenței datelor utilizate pentru determinarea surselor de emisii și îmbunătățirea aproximațiilor bazate pe calcule, fapt ce va permite o mai bună estimare a emisiilor de GES);
- 2) pe parcursul derulării măsurilor de implementare,
- 3) în procesul colectării datelor pentru compilarea inventarului național al emisiilor de GES;
- 4) după finalizarea acestora evaluarea se va efectua în baza indicatorilor de progres și de performanță.

b) Indicați clar indicatorii de performanță în baza cărora se va efectua monitorizarea

Monitorizarea implementării prevederilor propuse în proiectul de lege privind acțiunile climatice, se va realiza imediat după adoptarea acesteia. Urmare aprobării cadrului normativ secundar aferent implementării legii, performanța se va putea monitoriza și evalua în baza următorilor indicatori:

- sectorul energie, care are cea mai importantă contribuție la emisiile de GES în RM (69.9%), va contribui considerabil la atingerea angajamentelor țării de reducere a emisiilor de GES către 2030 până la 70% față de anul de referință 1990;

- sectorul transport (26.3%) va contribui considerabil la atingerea angajamentelor țării de reducere a emisiilor de GES către 2030 până la 70% față de anul de referință 1990;

Cadrul legal al RM în vederea consolidării capacităților instituționale și asigurării pentru punerea în aplicare angajamentelor privind îndeplinirea colectivă a obiectivului privind neutralitatea climatică pentru anul 2050, ținând cont de reducerea internă netă a emisiilor de gaze cu efect de seră pentru 2030 se va baza pe următoarele domenii de aplicare:

- atingerea obiectivelor de reducere a emisiilor de GES (până la 70% comparativ cu anul de referință 1990 către anul 2030, și până la 88% în mod condiționat);
- nivelul de realizare a măsurilor de monitorizare, raportare și contabilizare a emisiilor de GES;
- alinierea la acquis-ul UE pentru climă în termenii rezonabili.

În scopul implementării prezentului proiect de act normativ, de către MM urmează a fi analizate și efectuate după caz modificări ce se referă la următoarele acte legislative și normative:

- a. Codul contravențional nr.218/2008;
- b. Legii 227/2022 privind emisiile industriale;
- c. Lege nr. 1540/1998 privind plata pentru poluarea mediului;
- d. Lege nr. 235 din 01.12.2011 privind acreditarea și evaluarea conformității;
- e. HG nr. 373/2018 privind Registrul de emisii și transfer de poluanți (RETP).

Pentru asigurarea implementării eficiente a proiectului legii privind acțiunile climatice urmează elaborarea și aprobarea următoarelor acte secundare:

- i. Regulamentul privind monitorizare, raportare și verificare a emisiilor de gaze cu efect de sera de la instalațiile staționare și activitățile din domeniul aviației;
- ii. Regulamentului privind instituirea și funcționarea schemei de compensare și de reducere a emisiilor de carbon pentru aviația internațională (CORSIA);
- iii. Regulamentul privind acreditarea și cerințele aplicabile verificatorilor emisiilor de gaze cu efect de sera;
- iv. Regulamentul privind aprobarea sistemului de stabilire a prețului carbonului.

c) Identificați peste cât timp vor fi resimțite impacturile estimate și este necesară evaluarea performanței actului normativ propus. Explicați cum va fi monitorizată și evaluată opțiunea.

Impacturile estimate vor fi resimțite chiar în primul an (2025), odată cu aplicare a sistemului MRV. Trendul funcțional de eficacitate a înlocuirii tehnologiilor va fi constant în creștere, fapt ce va contribui la ecologizarea IMM-urilor.

Evaluarea eficienței implementării proiectului de lege propus spre aprobare se va baza pe următoarele domenii de aplicare:

- (i) actualizarea contribuțiilor naționale determinate (NDC-urilor);
- (ii) compilarea inventarului național al emisiilor de GES;
- (iii) elaborarea strategiei de dezvoltare cu emisii reduse pe termen lung până în 2050 (LT-LEDS);
- (iv) consolidarea sistemelor naționale de monitorizare, raportare și verificare (MRV);
- (iv) alinierea la acquis-ul UE pentru climă și energie în termenii rezonabili;
- (v) integrarea aspectelor climatice în alte sectoare, sensibilizarea interinstituțională și ghiduri de sector pentru implementarea Acordului de la Paris;
- (vi) planificarea adaptării la schimbările climatice.

Componenta (iv) - consolidarea sistemelor naționale de monitorizare, raportare și verificare a emisiilor (MRV) va facilita promovarea politicii orientate spre asigurarea trecerii la o societate cu emisii reduse de carbon și dezvoltării durabile prin contribuirea la monitorizarea transparentă și precisă a progreselor reale și preconizate înregistrate la nivel național către anul 2030.

7. Consultarea

a) Identificați principalele părți (grupuri) interesate în intervenția propusă

Principalele părți care ar putea fi ulterior vizate odată cu elaborarea și aprobarea legii, sunt:

Autoritățile publice care vor avea obligația implementării prevederilor Legii:

- Ministerul Mediului;
- Ministerul Energiei;
- Ministerul Sănătății;
- Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale;
- Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare;
- Ministerul Muncii și Protecției Sociale;
- Ministerul Educației și Cercetării;
- Ministerul Afacerilor Interne;
- Ministerul Finanțelor;
- Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene.

Autoritățile administrative din subordinea ministerelor:

- Agenția de Mediu;
- Agenția Navală;
- Agenția „Moldsilva”;
- Agenția Națională pentru Reglementare în Energetica;
- Agenția pentru Eficiența Energetică;
- Agenția Națională pentru Sănătate Publică;
- Autoritatea Aeronautică Civilă;
- Instituția Publică ”Oficiul Național de implementare a proiectelor în domeniul mediului”;
- Inspectoratul pentru Protecția Mediului;
- Inspectoratul General pentru Situații de Urgență;
- Serviciul Vamal;
- Serviciul Hidrometeorologic de Stat;
- Congresul Autorităților Locale din Moldova.

Întreprinderile de stat și societățile pe acțiuni subordonate organelor centrale de specialitate ale administrației publice, precum și cele cu cotă-parte de stat:

- Întreprinderea de Stat „Portul Fluvial Ungheni”;
- Întreprinderea de Stat „Fabrica de sticlă din Chișinău”;
- Întreprinderea de Stat „Moldelectrica”, Chișinău;
- Societatea pe Acțiuni „RED Nord”, Bălți;
- Societatea pe Acțiuni „TERMOELECTRICA”, Chișinău;
- Societatea pe Acțiuni „CET-Nord”, Bălți;
- Societatea pe Acțiuni „Moldovagaz”

b) Explicați succint cum (prin ce metode) s-a asigurat consultarea adecvată a părților

În procesul de elaborare și promovare a prezentului proiect de act normativ sunt respectate regulile procedurale aplicabile pentru asigurarea transparenței decizionale, prevăzute de Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional. Analiza impactului proiectului privind acțiunile climatice a fost publicată la data de 01.12.2023 pe pagina web oficială a Ministerului Mediului <https://www.meniu.gov.md/ro/content/proiecte-de-documente>, astfel încât orice persoană interesată să aibă posibilitatea de a accesa documentul respectiv pentru a prezenta propuneri și obiecții pe marginea acestuia.

AIR-ului cât și proiectul Legii privind acțiunile climatice, sunt elaborate cu susținerea proiectului implementat de către “EU4Climate” PNUD și suportul tehnic al Proiectului „Securitatea Energetică a Republicii Moldova” – „Moldova Energy Security Activity” (MESA). Respectiv, în procesul de elaborare a documentelor au fost implicați și consultați experți naționali și internaționali.

Totodată, AIR-ul iar ulterior și proiectul Legii, vor fi expediate prin intermediul scrisorilor către toate părțile care ar putea fi ulterior vizate odată cu elaborarea și aprobarea legii.

c) Expuneți succint poziția fiecărei entități consultate față de documentul de analiză a impactului și/sau intervenția propusă (se expune poziția a cel puțin unui exponent din fiecare grup de interese identificat)

Rubrica dată urmează a fi completată după procedura de consultare și recepționare a avizelor nemijlocit pe proiectul actului normativ, care va include și Analiza impactului de reglementare.

Anexă

Tabel pentru identificarea impacturilor

Categoriile de impact	Punctaj atribuit	
	Opțiunea 1	Opțiunea propusă 2
Economic		
costurile desfășurării afacerilor	0	-2
povara administrativă	0	-2
fluxurile comerciale și investiționale	-3	2
competitivitatea afacerilor	-3	2
activitatea diferitor categorii de întreprinderi mici și mijlocii	-1	2
concurența pe piață	-2	2
activitatea de inovare și cercetare	-2	3
veniturile și cheltuielile publice	0	0
cadrul instituțional al autorităților publice	0	-1
alegerea, calitatea și prețurile pentru consumatori	-2	2
bunăstarea gospodăriilor casnice și a cetățenilor	0	2
situația social-economică în anumite regiuni	-2	2
situația macroeconomică	0	3
alte aspecte economice	0	3
Social		
gradul de ocupare a forței de muncă	0	2
nivelul de salarizare	0	1
condițiile și organizarea muncii	-1	2
sănătatea și securitatea muncii	-3	3
formarea profesională	1	2
inegalitatea și distribuția veniturilor	0	2
nivelul veniturilor populației	0	2
nivelul sărăciei	0	2
accesul la bunuri și servicii de bază, în special pentru persoanele social-vulnerabile	0	2
diversitatea culturală și lingvistică	0	0
partidele politice și organizațiile civice	0	0
sănătatea publică, inclusiv mortalitatea și morbiditatea	-3	3
modul sănătos de viață al populației	-2	3

nivelul criminalității și securității publice	0	0	
accesul și calitatea serviciilor de protecție socială	0	0	
accesul și calitatea serviciilor educaționale	0	1	
accesul și calitatea serviciilor medicale	0	0	
accesul și calitatea serviciilor publice administrative	0	0	
nivelul și calitatea educației populației	0	1	
conservarea patrimoniului cultural	0	0	
accesul populației la resurse culturale și participarea în manifestații culturale	0	0	
accesul și participarea populației în activități sportive	0	0	
Discriminarea	0	0	
alte aspecte sociale	0	0	
De mediu			
clima, inclusiv emisiile gazelor cu efect de seră și celor care afectează stratul de ozon	-3	3	
calitatea aerului	-2	2	
calitatea și cantitatea apei și resurselor acvatice, inclusiv a apei potabile și de alt gen	-2	2	
Biodiversitatea	-2	2	
Flora	-2	2	
Fauna	-2	2	
peisajele naturale	-1	1	
starea și resursele solului	-2	2	
producerea și reciclarea deșeurilor	-2	2	
utilizarea eficientă a resurselor regenerabile și neregenerabile	-3	3	
consumul și producția durabilă	-2	2	
intensitatea energetică	-1	2	
eficiența și performanța energetică	-3	3	
bunăstarea animalelor	0	1	
riscuri majore pentru mediu (incendii, explozii, accidente etc.)	-3	3	
utilizarea terenurilor	-2	2	
alte aspecte de mediu	-2	2	

Tabelul se completează cu note de la -3 la +3, în drept cu fiecare categorie de impact, pentru fiecare opțiune analizată, unde variația între -3 și -1 reprezintă impacturi negative (costuri), iar variația între 1 și 3 – impacturi pozitive (beneficii) pentru categoriile de impact analizate. Nota 0 reprezintă lipsa impacturilor. Valoarea acordată corespunde cu intensitatea impactului (1 – minor, 2 – mediu, 3 – major) față de situația din opțiunea „a nu face nimic”, în comparație cu situația din alte opțiuni și alte categorii de impact. Impacturile identificate prin acest tabel se descriu pe larg, cu argumentarea punctajului acordat, inclusiv prin date cuantificate, în compartimentul 4 din Formular, lit. b¹) și, după caz, b²), privind analiza impacturilor opțiunilor.

CANCELARIA DE STAT A REPUBLICII MOLDOVA

GRUPUL DE LUCRU AL COMISIEI DE STAT PENTRU REGLEMENTAREA ACTIVITĂȚII DE ÎNTRERINZĂTOR

Nr. 38-78-98

Chișinău

4 ianuarie 2024

Ministerul Mediului

Ref. la nr. 05/105/3054 din 19.12.2023

În temeiul art.19 alin.(2) lit. b) din Legea nr.235/2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător, pct. 29 subpct.2) și pct. 34 subpct.2) lit. b) ale Regulamentului Grupului de lucru al Comisiei de stat pentru reglementarea activității de întreprinzător, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1429/2008, Grupul de lucru, în cadrul ședinței din 27 decembrie 2023 a examinat și *a susținut cu condiția luării în considerare a obiecțiilor și recomandărilor analiza impactului de reglementare la proiectul de lege privind acțiunile climatice.*

Extrasul din Procesul-verbal nr. 49 al ședinței Grupului de lucru al Comisiei de stat pentru stat pentru reglementarea activității de întreprinzător din 27 decembrie 2023 se anexează.

Secretar general adjunct al Guvernului

(semnat electronic)

Igor PȘENICINȚI

Digitally signed by Pșenicinți Igor
Date: 2024.01.04 09:54:19 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

EXTRAS
din PROCESUL-VERBAL nr. 49
al ședinței Grupului de lucru
al Comisiei de stat pentru reglementarea activității de întreprinzător
(ședință online)
27 decembrie 2023

Au participat :

Membrii Grupului de lucru al Comisiei de stat pentru reglementarea activității de întreprinzător:

Vladislav Caminschi	-	director executiv al Confederației Naționale a Patronatului din Republica Moldova, vicepreședintele Grupului de lucru
Cristina Țișcul	-	Asociația Investitorilor Străini (FIA)
Carolina Linte	-	director executiv al Asociației Patronale Asociația Națională a Producătorilor de Lapte și Produse Lactate „Lapte”
Eugen Cozmulici	-	manager pe politici și advocacy, EBA Moldova
Diana Russu	-	șef al Direcției susținere și promovare a membrilor CCI a Republicii Moldova, Camera de Comerț și Industrie
Oxana Barbaroș	-	Asociația Națională a Companiilor din Domeniul TIC
Valentina Chiper	-	șef Secție reglementarea mediului de afaceri, Direcția dezvoltarea mediului de afaceri, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării
Roman Gapeev	-	șef al Serviciului transport feroviar, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
Ghenadie Rusu	-	Șef al Direcției protecția plantelor și siguranța alimentelor de origine vegetală, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
Ina Chiruța	-	consultant principal în cadrul Direcției politici fiscale și vamale (secția impozite indirecte), Ministerul Finanțelor
Corina Cristea	-	șef adjunct al Direcției avizare acte normative, Ministerul Justiției
Snejana Novac	-	consultant principal în Direcția conformitate juridică, Cancelaria de Stat, secretarul Grupului de lucru

Responsabili din cadrul autorităților publice centrale: Nicolina Cramarenco, Ministerul Mediului, Galina Noroce, Ministerul Mediului, Lina Gudima, Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale

Experți ai Secretariatul Evaluării Impactului de Reglementare: dnii Oleg Chelaru și Victor Ermurachi, Nicolae Boțan.

Examinarea analizei impactului de reglementare la proiectul de lege privind acțiunile climatice

Autor: Ministerul Mediului

Opinia expertului Secretariatului Evaluării Impactului de Reglementare, dl Victor Ermurachi:

Analiza de impact a fost examinată cu scopul de a identifica nivelul de corespundere a acesteia cu principiile și cerințele de formă și conținut prevăzute de Metodologia de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative, aprobată prin Hotărârea de Guvern nr.23 din 18.01.2019 (Metodologia de Analiză a Impactului).

La **definirea problemei**, la sub compartimentul a) informația prezentată este irelevantă și necesită a fi exclusă. Totodată, această informație poate să se regăsească la alte sub compartimente și compartimente, fără a admite dublări. La acest sub compartiment doar se va determina clar și concis (într-o frază) problema sau problemele care urmează să fie soluționate. Din conținutul Analizei de Impact problema poate fi definită, sau riscuri legate de climă, sau încălzirea globală, sau schimbări climatice nefavorabile, sau scăderea gradului de productivitate agricolă, sau pericolul pentru sănătatea unor grupuri de persoane deosebit de vulnerabile. După definirea problemei, alte sub compartimente și compartimente necesită a fi modificate corespunzător.

La sub compartimentul b) sunt prevăzute un șir de cauze ale problemei, unele din care se contrapun și nu pot fi compatibile pentru una și aceeași problemă definită. Spre exemplu: majorarea cantității anuale a emisiilor de GES la nivel global; creșterea continua temperaturii medii a aerului pe teritoriul Republicii Moldova. Se recomandă revizuirea cauzelor problemei în dependență cum aceasta va fi definită.

La sub compartimentul e) se va descrie doar cadrul juridic actual aplicabil raporturilor analizate, totodată fiind identificați carențele prevederilor respective.

Stabilirea obiectivelor, la acest compartiment în calitate de obiectiv este prevăzut crearea cadrului juridic pentru punerea în aplicare a măsurilor de reducere emisiilor de gaze cu efect de seră din surse și sporire a reținerii prin sechestrarea acestora la un nivel care să împiedice orice perturbare antropică periculoasă a sistemului climatic, creșterea capacității de adaptare la efectele negative ale schimbărilor climatice și dezvoltarea rezistenței la schimbările climatice. Informația respectivă nu poate fi calificată ca obiectiv, deoarece cadrul juridic este instrument de soluționare a problemei. Conform Metodologiei de Analiză a Impactului obiectivele trebuie să fie legate direct de problemă și cauzele acesteia (obiectivele nu se stabilesc ca necesitatea de a întreprinde acțiuni sau ca necesitatea aprobării unei reglementări).

Identificarea opțiunilor, la sub compartimentul b) este necesar nu doar de descris principalele prevederi ale proiectului, dar și de explicat cum acestea ținesc cauzele problemei.

Analiza impacturilor opțiunilor, la sub compartimentul a) informația referitor la Strategia de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în anul 2030 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia (SDER), aprobată prin HG 1470/2016, cât și informația referitor la accesarea fondurilor Fondul Verde pentru Climă, Deciziile 1/CP.15 și 1/CP.16 nu este relevantă pentru sub compartimentul respectiv și necesită a fi exclusă. Această informație poate să se regăsească la compartimentul "Definirea problemei".

La sub compartimentul b) se atestă o dublare a informației referitor la costurile pentru Agenția de Mediu (la impactul economic și la Costurile pentru autoritățile publice) și este necesar de a prevedea informația respectivă doar la Costurile pentru autoritățile publice.

Implementarea și monitorizarea, la sub compartimentul a) este necesar de menționat dacă va fi modificat și/sau aprobat cadru juridic și dacă vor fi necesare schimbări instituționale.

La sub compartimentul b) informația referitor la necesitatea aprobării actelor normative necesită a fi prevăzută la sub compartimentul a).

Consultarea, la compartimentului respectiv nu este prezentată informația referitor la organizarea consultărilor cu agenții economici privați – sunt menționate doar întreprinderile de stat

și societățile pe acțiuni subordonate organelor centrale de specialitate ale administrației publice, precum și cele cu cotă-parte de stat.

La acest compartiment este necesar de a explica succint cum s-a organizat consultarea adecvată a părților. Inclusiv se va oferi informația despre linkul concret la care poate fi accesat documentul de analiză a impactului (<https://particip.gov.md/ro/document/stages/anuntcu-privire-la-initierea-consultarilor-publice-asupra-analizei-de-impact-a-proiectului-delege-privind-actiunile-climatice/11597>), precum și timpul oferit publicului pentru comentarii.

Se va expune succint poziția fiecărei entități consultate față de documentul de analiză a impactului și/sau intervenția propusă. Este obligatorie expunerea poziției a cel puțin unui exponent din fiecare grup de interese identificat.

***Concluzii:** Analiza impactului parțial corespunde cu cerințele și rigorile Metodologiei de Analiză a Impactului. Se recomandă modificarea Analizei de Impact, fiind luate în considerare recomandările expuse.*

Opiniile membrilor Grupului de lucru al Comisiei de stat pentru reglementarea activității de întreprinzător:

dl Vladislav Caminschi

Se susține cu condiția luării în considerare a obiecțiilor și recomandărilor.

dna Cristina Tișcul

Se susține cu condiția luării în considerare a obiecțiilor și recomandărilor.

dna Carolina Linte

Se susține cu condiția luării în considerare a obiecțiilor și recomandărilor.

dl Eugen Cozmulici

Nu se susține.

dna Oxana Barbaroș

Se susține cu condiția luării în considerare a obiecțiilor și recomandărilor.

dna Diana Russu

Se susține cu condiția luării în considerare a obiecțiilor și recomandărilor.

dna Valentina Chiper

Se susține cu condiția luării în considerare a obiecțiilor și recomandărilor.

dl Roman Gapeev

Se susține cu condiția luării în considerare a obiecțiilor și recomandărilor.

dl Ghenadie Rusu

Se susține cu condiția luării în considerare a obiecțiilor și recomandărilor.

dna Ina Chiruța

Se susține cu condiția luării în considerare a obiecțiilor și recomandărilor.

dna Corina Cristea

Se susține cu condiția luării în considerare a obiecțiilor și recomandărilor.

S-a decis: analiza impactului de reglementare se susține cu condiția luării în considerare a obiecțiilor și recomandărilor (10 - se susține cu condiția luării în considerare a obiecțiilor și recomandărilor; 1 – nu se susține).